

IKÄIHMISTEN VIISAAN ASIOINTILIIKKUMISEN OHJELMA

RAPORTTI 2023

muhos[®]

SUOMUSSALMI

Kajaanin kaupunki

TAIVALKOSKI

SITOWISE

RAMBOLL

SISÄLLYS

1

Johdanto

2

Turvallinen kävely ja pyöräily

- Iäkkäiden itsenäinen liikkuminen
- Ympäristön esteettömyyden parantaminen
- Kunnossapidon parantaminen

3

Sujuva asiointiliikenne

- Asiointiliikenteen hyvät käytännöt
- Asiointiliikenteen rakenteen keskeiset toiveet

4

Liikkumismahdollisuuksista viestiminen

- Johdanto liikkumismahdollisuuksista viestimiseen
- Miten itsenäisen liikkumisen mahdollisuuksista kannattaa viestiä
- Esimerkki viestintäsuunnitelmasta

5

Toimenpide-ehdotukset iäkkäiden itsenäisen liikkumisen edistämiseen

- Ideapankki liikkumisen ohjauksen toimenpiteistä
- Vinkkejä itsenäisen liikkumisen mahdollisuuksista viestimiseen
- Kuntakohtaiset aineistot
- Lähteet ja hyödyllisiä linkkejä

1. JOHDANTO

JOHDANTO 1/3

Ikäihmisten viisaan asiointiliikkumisen ohjelman tavoitteena on edistää iäkkäiden itsenäistä arkiliikkumista ja asumista Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun kunnissa. Hankkeella haluttiin lisätä iäkkäiden tietoisuutta palveluliikenteen tarjonnasta ja kannustaa iäkkäitä turvalliseen kävelyyn ja pyöräilyyn. Hanke toteutettiin helmi-joulukuussa 2023.

Hanke jaettiin kolmeen eri teemakokonaisuuteen

1. Turvallisen kävelyn ja pyöräilyn edellytysten parantaminen
2. Asiointiliikenteen käyttämisen edellytysten parantaminen
3. Liikkumismahdollisuuksista viestiminen

Hankkeeseen osallistuivat Iin, Muhoksen, Siikalatvan, Suomussalmen, Taivalkosken ja Vaalan kunnat sekä Kajaanin, Kuhmon, Kuusamon, Pudasjärven ja Raahen kaupungit. Lisäksi hankkeeseen osallistuivat Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue.

Hankkeen rahoittajina toimivat hankkeeseen osallistuneet kunnat ja kaupungit sekä Traficom. Hankkeelle myönnettiin Traficomien liikumisen ohjauksen valtionavustusta, joka kattoi 75 % hankkeen kustannuksista.

Hankkeen aikana pidettiin toukokuussa tietoisuus esteettömästä liikenneympäristöstä. Kaikille avoimeen Teams-tietoisuuteen kutsuttiin hankkeen ohjausryhmä sekä laajasti kuulijoita hankkeeseen osallistuvista kunnista, sidosryhmistä ja muista Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun, Lapin ja Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Etelä-Savon kunnista. Tietoisuuteen osallistui yhteensä 103 kuulijaa.

Alkukesästä 2023 järjestettiin kolme kyselyä lähtötietojen selvittämiseksi; iäkkäiden liikkumiskysely, sekä kyselyt iäkkäiden kanssa työskenteleville ja kuntien palveluliikenteestä vastaaville. Kyselyt järjestettiin verkkototeutuksena, mutta iäkkäiden liikkumiskyselyyn oli mahdollista vastata myös paperilomakkeella.

JOHDANTO 2/3

Kyselyiden avulla pyrittiin saamaan vastauksia muun muassa siihen, mistä iäkkäät saavat tietoa palveluliikenteestä, sopivista palveluliikenteen liikennöintiajankohdista, opastetaanko palveluliikenteen käyttöä asiakkaille, missä kanavissa palveluliikenteestä nykyisin viestitään sekä sellaisista asioista ja tekijöistä, jotka vaikuttavat ikäihmisten itsenäiseen liikkumiseen,

Iäkkäille suunnattuun kyselyyn vastasi yhteensä 485 henkilöä ja iäkkäiden kanssa työskentelevien kyselyyn 20 henkilöä. Näihin kyselyihin saatiin vastaukset kaikista hankkeessa mukana olevista kunnista. Palveluliikenteestä vastaavien kyselyyn vastasi 8 hankkeessa mukana olevaa kuntaa/kaupunkia.

Elokuussa 2023 toteutettiin työpaja, johon kutsuttiin hankkeeseen osallistuneista kunnista iäkkäiden kanssa työskenteleviä henkilöitä, edustajia vanhusneuvostoista sekä kunnan viestinnästä tai palveluliikenteestä vastaavia työntekijöitä. Työpajaan osallistui yhteensä 20 henkilöä. Työpajan tavoitteena oli selvittää ja ideoida keinoja parantaa ikäihmisten omatoimista liikkumista: palveluliikenteeseen liittyviä asioita sekä ikäihmisten itsenäiseen liikkumiseen vaikuttavia tekijöitä.

Työpajassa selvitettiin myös talviolosuhteiden vaikutuksia liikkumiseen ja sitä, miten talvikunnossapitoa voisi parantaa, jotta se tukisi paremmin liikkumista. Työpajassa käsiteltiin myös viestintää: tarkasteltiin, miten helposti palveluliikenteeseen liittyvät tiedot ovat löydettävissä kuntien verkkosivuilta ja miten esimerkiksi itsenäisen liikkumisen mahdollisuuksista on viestitty.

JOHDANTO 3/3

Hankkeen ohjausryhmä kokoontui työn aikana kolme kertaa. Ohjausryhmän työskentelyyn osallistuivat seuraavat henkilöt:

Iin kunta: Riitta Räinen

Kajaanin kaupunki: Jari Kauppinen ja Tiina Rusanen

Kuhmon kaupunki: Antti Komulainen, Tero Uhlbäck ja Riikka Kähkönen

Kuusamon kaupunki: Anita Päivölä

Muhoksen kunta: Hannu Leskelä

Pudasjärven kaupunki: Jenna-Riikka Seppänen (puheenjohtaja), Petri Kittilä, Sinikka Mosorin ja Tiina Turves

Raahen kaupunki: Anna-Kaisa Vimpari

Siikalatvan kunta: Pirre Seppänen ja Jouni Tiirola

Suomussalmen kunta: Hannastiina Piikivi ja Niina Kinnunen

Taivalkosken kunta: Varpu Paakinaho-Heikkinen ja Vesa Hannila

Vaalan kunta: Jaana Lämsä ja Ari Niskanen

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus: Samuli Kallio

Traficom: Laura Langer

Työn laatimisesta vastasivat Sitowise Oy:ssä projektipäällikkö Hanna

Puolimatka ja asiantuntija Pilvi Lehtonen sekä Ramboll Finland Oy:ssä

asiantuntija Teemu Kinnunen sekä suunnittelijat Pauliina Järvinen ja Katja Jurmu.

2. TURVALLINEN KÄVELY JA PYÖRÄILY

IÄKKÄIDEN ITSENÄINEN LIIKKUMINEN

MILLAINEN YMPÄRISTÖ ON IÄKKÄÄLLE HYVÄ?

1/2

Ikäihmisten elinympäristölle on tärkeää, että liikkuminen on turvallista. Liikkumisen turvallisuuteen ja houkuttelevuuteen vaikuttaa myös turvallisuuden tunne. Esimerkiksi kaatumisen pelko, sosiaalisen turvattomuuden tunne ja koetut liikenneturvallisuusriskit vaikuttavat liikkumishalukkuuteen. Iäkkäiden elinympäristön laajuus usein pienenee iän myötä ja jo puolen kilometrin kävelymatka voi olla liian pitkä. Sen vuoksi on tärkeää, että palvelut ovat lähellä ja helposti saavutettavissa. Ikäihmisten arkiaktiivisuudesta suurin osa tapahtuu kotona ja kodin lähiympäristössä. Toimintakyvyn ylläpitämiseksi lähiympäristön tarjoamat esteettömät liikkumismahdollisuudet ovat tärkeitä.

Liikkumisen kannalta on tärkeää, että ympäristö on esteetöntä kulkea ja ympäristö on helposti hahmotettavissa. Esteetön ja hahmotettava ympäristö auttaa iäkkäiden, liikuntarajoitteisten ja aistirajoitteisten liikkumista. Hahmotettavuuteen ja samalla myös turvallisuuden tunteeseen vaikuttaa ympäristön toimiva ja riittävä valaistus. Iäkkäiden pyöräilyn kannalta olennaista on, että ympäristö on turvallinen ja pyöräilyyn kannustava (selkeitä reittejä, eri kulkumuodot eroteltuna, kattava, loogisesti jatkuva pyöräverkko, joka on valaistu).

Kunnossapito vaikuttaa liikkumismahdollisuuksiin etenkin talviaikaan. Hyvin auratut ja liukkaudelta torjutut kävelytiet ja pyöräilyväylät kannustavat liikkumiseen myös talvella. Kunnossapidon osalta on hyvä huomioda keväisin hiekkojen ja syksyisin lehtien poisto kävelyteiltä ja pyöräilyväyliltä. Hiekoitushiekka ja lehdet aiheuttavat liukastumisriskin.

Julkisen liikenteen sujuvat, ajantasaiset palvelut ja hyvät yhteydet pysäkeille sekä toimivat pysäkkijärjestelyt ovat myös osa hyvää ympäristöä ja kannustavat iäkkäitä itsenäiseen liikkumiseen. Julkisen liikenteen aikataulut on hyvä esittää pysäkeillä selkeästi, riittävän suurikokoisina, selkeästi asemoituna ja oikealla korkeudella, jotta ne palvelevat sekä jalan että pyörätuolilla kulkevia.

MILLAINEN YMPÄRISTÖ ON IÄKKÄÄLLE HYVÄ?

2 / 2

Liikkumisen selkeyttämiseksi on tärkeää, että ympäristössä on riittävästi opasteita. Opasteiden tulee olla sellaisia, että ne erottuvat ympäristöstä selkeästi. Opasteisiin on hyvä merkitä selkeästi reitit ja kohteet, matkan pituus ja suunnat. Opasteet tulee sijoittaa riittävän tiheään, jotta kulkija pysyy reitillä. Taajamissa tai lähiluontokohteissa voi olla myös erityisesti iäkkäille suunnattuja opastettuja reittejä. Teemoitetuilla reiteillä opasteiden ulkoasu voi olla kyseiselle reitille suunniteltu ja reitin teemaa tukeva.

Ympäristön viihtyisyys, rauhallisuus, siisteys sekä luonnon tai viheralueiden läheisyys luovat viihtyisyyttä ja ne kannustavat ja houkuttelevat ulkoilemaan. Ympäristöön luodut erilaiset kohtaamispaikat, puistojen ja pihojen saavutettavuus sekä esteettömyys ovat tärkeitä tekijöitä hyvän ympäristön näkökulmasta sekä iäkkäille että muille liikkujille.

IÄKKÄIDEN LIIKKUMISEN HAASTEET 1/2

Ikääntyessä keho haurastuu ja sairaudet väestötasolla lisääntyvät. Usein myös aistien, kuten kuulon ja näköaistin toiminta heikentyy. Sairauksilla on usein vaikutuksia sekä kognitiiviseen että fyysiseen toimintakykyyn, eikä ikäihminen pysty enää liikkumaan kaikilla liikkumismuodoilla, joihin hän nuorempana on tottunut. Myös tapaturmat, esimerkiksi pyörällä kaatuminen tai liukastuminen kävellessä aiheuttavat usein vakavampia vammoja kuin nuoremmilla ikäryhmillä.

Ikäihminen voi joutua luopumaan ajokortistaan terveydellisistä syistä. Usein samat terveydelliset syyt estävät myös pyörällä ajamisen ja voivat heikentää muita liikkumismahdollisuuksia, kuten itsenäistä kävelyä tai joukkoliikenteen käyttöä. Tasapainon heiketessä ja reaktiokyvyn heiketessä pyöräily voidaan kokea turvattomaksi ja vaaralliseksi kulkumuodoksi, eikä pyörällä uskalleta liikkua.

Pyörää ei kuitenkaan usein haluta vaihtaa esimerkiksi kolmipyöräiseen polkupyörään, joka mahdollistaisi pyörällä liikkumisen pidempään. Ikäihmiselle voi olla suuri kynnys näyttäytyä vanhuksena, joka tarvitsee apuvälineitä. Sen vuoksi muun muassa rollaattoreita ja kolmipyöräisiä polkupyöriä voidaan välttää, sillä niiden pelätään viestivän muille liikkujan iästä ja kykyjen heikkenemisestä.

Iäkkäiden liikkumisen haasteita ovat muun muassa heikentynyt tasapaino ja tasapainon pettämiseen reagoiminen. Yhden painopisteen varassa liikkumista tulisi välttää, minkä vuoksi iäkkäiden askeleet ovat lyhyitä ja eteneminen on usein hidasta. Heikentynyt tasapaino vaikeuttaa myös muun muassa routavaurioista kärsineen päällysteen päällä kävelyä.

Jokainen ihminen on yksilö ja erityisesti vanhenemismuutokset näkyvät eri ihmisissä hyvin eri tavoin. Onkin tärkeää tunnistaa joko itse tai läheisten avustamana, mitkä ovat ikäihmisille itselleen mahdollisia ja parhaita liikkumismuotoja sekä arjen toimivuuden, toimintakyvyn ylläpitämisen että turvallisuuden näkökulmasta.

IÄKKÄIDEN LIIKKUMISEN HAASTEET 2/2

Hellejaksot ja muut rajut sääilmiöt ovat lisääntyneet ilmastonmuutoksen myötä, ja niiden voidaan odottaa lisääntyvän entisestään. Kaupunki- ja taajamaympäristössä pitäisi olla paljon viheralueita ja muita viilentäviä elementtejä hellejaksoja ajatellen sekä suojia tai katoksia sateita varten.

Muistisairaudet vaivaavat osaa iäkkäistä. Muistisairaana liikkumista voidaan helpottaa selkeillä ympäristöillä, joissa on kiintopisteitä tai suunnistautumista helpottavia reittimerkintöjä. Hyvä esimerkki tällaisesta on viereisessä kuvassa näkyvä pinkillä viivalla merkitty Tiaisen polku Savitaipaleella, joka johdattaa kulkijan keskeisten palveluiden ääreen ja viherympäristöön.

Iäkkäiden liikkumisen haasteina ovat myös kaatumisen ja muun liikenteen pelko, kuten lujaa ajavat autot, mopot, pyörät ja sähköpotkulaudat.

Kuva: Tiaisen polku Savitaipaleella / Sitowise Oy.

IÄKKÄIDEN LIIKKUMISEN HAASTEET

HANKEKUNNISSA 1/2

Hankkeen aikana selvitettiin ikäihmisten haasteita liikkua kävellen tai pyörällä. Tiedot kerättiin hankkeeseen osallistuneiden kuntien ikäihmisiltä ja iäkkäiden kanssa työskenteleviltä kyselyiden ja työpajan avulla. Seuraavien asioiden koettiin vaikeuttavan kävellen tai pyörällä liikkumista:

- Heikentynyt kunto ja liikuntakyky, tasapaino/ huimaus (pelko kaatumisesta) ja jaksaminen
- Ei luoteta omiin voimavaroihin ja kykyihin
- Saamattomuus (ei tule lähdettyä)
- Iäkkäiden omaiset voivat passivoida iäkkäiden liikkumista
- Ennakkoluulot
- Yleinen turvattomuus / turvattomuuden tunne
- Kävely tai pyöräily tuntuu turvattomilta
- Sairaudet, sekä fyysiset että psyykkiset; sairaudet myös passivoivat
- Heikentyneet aistit, kuten näkö ja kuulo
- Iäkkäät asuvat kaukana palveluista
- Yksin asuvia vanhuksia on paljon sivukylillä, pelkona ettei saada kotiin tarpeeksi apua
- Rollaattorin hankkiminen voi olla kynnskysymys, koska se liitetään helposti ikääntymiseen tai siihen ei ole varaa
- Ei ole rohkeutta ajaa pyörällä, kolmirattaiset pyörät ovat kalliita
- Asioilla käydessä kauppaa ei jakseta kävellä läpi (iäkkäille tarvittaisiin avustuspalveluita kauppaan)
- Ei ole tarpeeksi tietoa apuvälineiden hyödyllisyydestä ja käytettävyydestä
- Avustajan puute ja yksin liikkumisen vaikeus
- Liikenteen nopeus
- Omakotitalossa asuessa iäkkään energia menee kodin ylläpitoon

IÄKKÄIDEN LIIKKUMISEN HAASTEET

HANKEKUNNISSA 2/2

Hankkeessa toteutetun ikäihmisille suunnatun kyselyn mukaan iäkkäiden itsenäiseen liikkumiseen vaikuttaa eniten kunto/vointi (68 %).

Toiseksi ja kolmanneksi eniten vastauksissa nousee liikkumisympäristöön liittyvät teemat: kävely- ja pyöräteiden liukkaus (32 %) sekä levähdyspenkkien puute (29 %).

Yli neljännes (27 %) vastaajista kokee, että kävely ja pyöräily tuntuvat turvattomalta, ja se vaikuttaa itsenäiseen liikkumiseen.

LIIKENNEYMPÄRISTÖN HAITTAAVAT TEKIJÄT

1/2

Liukkaat ja lumiset väylät aiheuttavat suuren ongelman iäkkäiden liikkumiseen. Muita liikenneympäristön haittaavia tekijöitä ovat muun muassa huonosti valaistut ja jyrkät alikulut. Ne ovat käyttäjilleen hankalakulkuisia ja luovat lisäksi sosiaalista turvattomuutta, mikä vähentää niiden käyttöä. Riskinä on tien ylittäminen turvattomasta kohdasta tai jopa liikkumisen välttäminen ylipäättään.

Myös epäsiisteys ja ilkeiden jäljet heikentävät turvallisuuden tunnetta, ja ne tulisi korjata nopeasti. Siisteyteen vaikuttavat roskakorien sijainti ja niiden tyhjentämisväli. Hyvä valaistus vähentää turvattomuutta, sillä pimeä ympäristö synnyttää pelkoa paitsi väkivallan tai rikoksen uhriksi joutumisesta myös kompastumisesta. Sellaisten palveluiden, joihin liittyy turvallisuusriskejä on hyvä sijoittaa näkyvällä ja hyvin valaistulla paikalla, jotta niitä uskalletaan käyttää. Tällaisia on esimerkiksi pankkiautomaatti.

Jo puolen kilometrin pituinen kävelymatka voi olla ikäihmiselle liian pitkä. Jos asointimatka on yli puoli kilometriä asunnosta, houkutus käyttää autoa kasvaa. Toisaalta liikkumisen vaikeus voi estää myös koko matkan tekemisen. Myös esteellinen ympäristö haittaa liikenneympäristön käytettävyyttä niin kävellessä, pyörällä kuin erilaisilla apuvälineillä. Pyöräilyä haittaavia tekijöitä ovat lisäksi epäselvät ja jatkumattomat reitit sekä korkeat reunakivet. Nämä haittaavat myös pyörätuolilla kulkemista. Mikäli jalankulkua ja pyöräliikennettä ei ole eroteltu toisistaan, voi se vaikeuttaa liikkumista entisestään: pyörän eteen yllättäen kääntyvät jalankulkijat vaativat nopeaa reagoimista ja hyvää tasapainoa, ja toisaalta nopealla vauhdilla ja yllättäen ohi kiitävät pyöräilijät voivat säikäyttää kävelijän.

LIIKENNEYMPÄRISTÖN HAITTAAVAT TEKIJÄT

2/2

Hankkeen aikana toteutetuista kyselyistä ja työpajasta nousi esille seuraavat liikenneympäristön haittaavat tekijät:

- Pyörateiden ja jalkakäytävien heikko kunto, epätasaiset väylät
- Valaistuksen puute tai pimeän pelko
- Reitit eivät ole esteettömiä.
- Levähdyspaikkoja tai penkkejä ei ole jalkakäytävien tai pyörateiden varrella.
- Talvikunnossapidon ja liukkauden torjunnan puutteet. Liukkauden pelko. Pyörätuolilla on haastavaa kulkea sohjossa ja huonosti hoidetuilla teillä. Aurasvallit voivat aiheuttaa esteitä liikkumiselle.
- Pitkät välimatkat
- Jalkakäytävän reuna on liian korkea.
- Jyrkät mäet kävelyreiteillä

ITSENÄISEN LIIKKUMISEN TUKEMINEN

Toimintakyvyn muutoksia voidaan ennaltaehkäistä ja hidastaa esimerkiksi harjoittelemalla toimintakyvyn ylläpitoon tarvittavia taitoja. Tällaisia harjoitteita ovat esimerkiksi tasapainoa ja lihasvoimaa kehittävä toiminta, muistiin liittyvät harjoitteet ja uusiin liikenneympäristön ratkaisuihin tutustuminen.

Itsenäisen liikkumisen on todettu edistävän terveyttä ja hyvinvointia. Itsenäistä liikkumista tukee jo varhaisessa vaiheessa aloitettu omatoiminen liikkuminen. Esimerkiksi lapsesta asti säännöllisesti pyöräillyt jatkaa pyöräilyä todennäköisesti myös iäkkäänä, jos se vain on mahdollista.

Ikäihmisille suunnatun kyselyn mukaan noin puolet vastanneista on sitä mieltä, että levähdyspenkkien lisääminen tukisi itsenäistä liikkumista.

Reilu 40 % vastaajista kokee tasapainon ylläpitoharjoittelun ja siihen liittyvän ohjeistuksen sekä yhteisen toiminnan kuten kävelyretkien tukevan itsenäistä liikkumista.

Myös senioripuiston rakentamisen (30 %), esteettömän ympäristön parantamisen (29 %) ja liukuesteiden tai nastojen hankkimisen ja niiden käytössä tukemisen (26 %) koetaan tukevan itsenäistä liikkumista.

MITEN IÄKKÄIDEN LIIKKUMISTA KÄVELLEN JA PYÖRÄLLÄ TUETAAN HANKEKUNNISSA

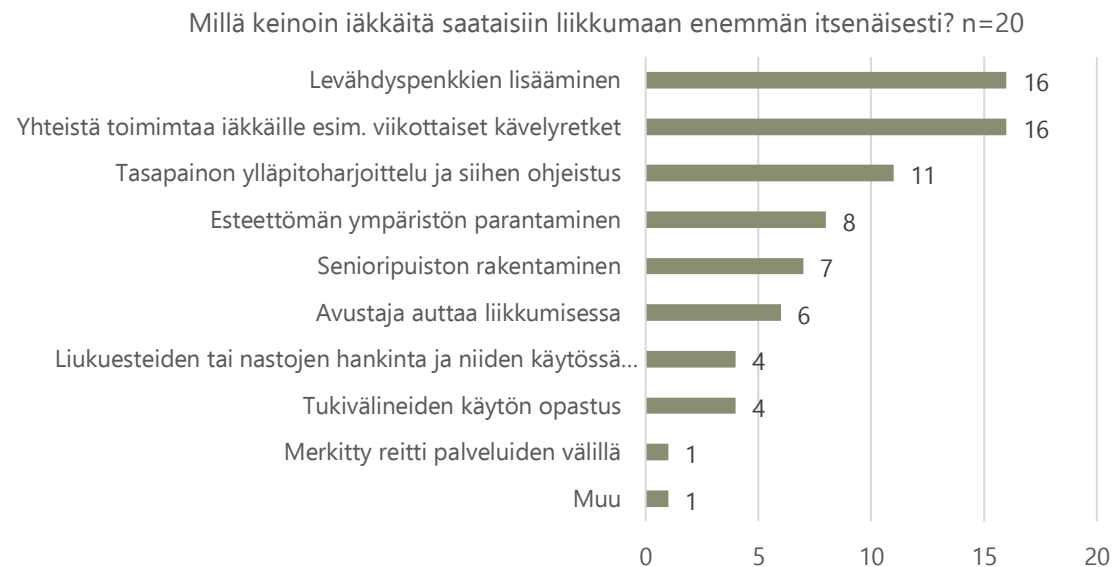
Kunnissa iäkkäiden kanssa työskenteleville suunnatussa kyselyssä alle puolet vastaajista ilmoitti, että iäkkäiden liikkumista kävellen ja pyörällä tuetaan omassa kunnassa.

Nykyisin hyödynnettävistä keinoista nousivat esille:

- Sosiaalisessa mediassa viestiminen
- Kannustaminen hoitamaan asiointi pyörällä tai kävellen ja tuen tarjoaminen tähän
- Asiakkaiden ohjaaminen ruokailemaan palvelukeskuksiin
- Reittien suunnittelu yhdessä
- Jumbien, kuntosalivuorojen sekä ohjattujen voima- ja tasapainoryhmien järjestäminen
- Muuttuneiden liikennesääntöjen käyminen läpi kerhoissa ja ajoterveyteen liittyvien luentojen järjestäminen
- Yhteisten pyörälenkkien järjestäminen
- Katuverkkoon kohdistuvat investoinnit

Iäkkäiden kanssa työskenteleville suunnatun kyselyn mukaan levähdyspenkkien lisääminen ja yhteinen toiminta iäkkäille nähdään hyvinä keinoina iäkkäiden itsenäisen liikkumisen lisäämiseen.

Kyselyn mukaan myös tasapainon ylläpitoharjoittelu ja siihen ohjaaminen edistävät iäkkäiden itsenäistä liikkumista

YMPÄRISTÖN ESTEETTÖMYYDEN PARANTAMINEN

ESTEETTÖMÄN YMPÄRISTÖN SUUNNITTELU 2/4

Esteettömyyden erikoistason alueisiin sisältyvät yleensä:

- keskusta-alueet, joilla on julkisia ja kaupallisia palveluja,
- kävelykatuympäristöt,
- vanhus-, vammais-, sosiaali- ja terveystoimen tarjoavien toimipaikkojen ympäristöt,
- alueet, joilla on paljon vanhus- ja vammaisasuntoja,
- julkisen liikenteen terminaalialueet ja pysäkkialueet,
- liikunta- ja leikkipaikat, joilla on huomioitu kaikki käyttäjäryhmät sekä
- esteettömät reitit esimerkiksi virkistysalueilla.

Kaikki esteettömyyden erikoistason alueiden ulkopuolelle jäävät alueet kuuluvat esteettömyyden perustasolle. Myös esteettömyyden perustasolla tuotetaan esteetöntä, laadukasta ja turvallista ympäristöä niin suunnittelussa kuin kunnossapidossa, mutta kriteerit ovat erikoistason alhaisemmat.

Kuva: Keskusta-alueet ja tärkeimmät joukkoliikenteen pysäkit voivat usein kuulua esteettömyyden erikoistason alueelle / Sitowise Oy.

ESTEETTÖMÄN YMPÄRISTÖN SUUNNITTELU 3/4

Esteettömyyden erikoistason alueen määrittelemisen kannattaa, sillä se ohjaa oikeiden suunnitteluratkaisujen valintaa ja ohjaa keskittämään investointeja merkittävimmille alueille. Suunnittelun, toteutuksen ja kunnossapidon laadun ja yksityiskohtien valintaa helpottaa, kun aluerajaukset on mietitty kokonaisuutena. Mikäli esteettömyyden erikoistason alueita ei ole kuntaan määritelty, voidaan ratkaisujen valinnassa hyödyntää edellisellä sivulla esitettyä listausta alueista, joilla esteettömyys tulisi erityisen hyvin ottaa huomioon.

Esteettömyyden erikoistason alue- ja reittimäärittelyjä hyödynnetään erityisesti katualueella sekä julkisten palveluiden kiinteistöjen alueilla tehtävissä muutos- ja suunnittelutöissä. Esteettömyyden erikoistason alueen ratkaisuissa hyödynnetään esteettömän rakentamisen SuRaKu-ohjeissa määriteltyjä esteettömyyden erikoistason kriteerejä. Erikoistason alueiden ulkopuolisilla alueilla erityisesti taajamissa on hyvä hyödyntää SuRaKu:ssa määriteltyjä esteettömyyden perustason kriteerejä.

Seuraavalla sivulla on esitetty esimerkkejä siitä, millaisia eroavaisuuksia esteettömyyden perustason ja erikoistason välillä on esteettömyyskriteereissä.

Iäkkäät havainnoivat helpoiten kirkkaita värejä ja selkeitä kontrasteja. Heikentynyt näkökyky aiheuttaa sen, etteivät haaleat värit tai toisistaan heikosti erottuvat värit erotu iäkkäälle. Ei siis esimerkiksi kannata valita kahta sävyä, jotka ovat lähellä toisiaan, kuten tässä kuvassa ja tekstipohjassa.

ESTEETTÖMÄN YMPÄRISTÖN SUUNNITTELU 4/4

Kohde	Perustaso	Erikoistaso
Kulkuväylä, kulkupinta	Kulkupinnassa olevat kuopat enintään 20 mm. Pituuskaltevuus enintään 8 %, sivukaltevuus enintään 3 %.	Kulkupinnassa olevat kuopat enintään 5 mm. Pituuskaltevuus enintään 5 %, sivukaltevuus enintään 2 %. Jalankulku ja pyöräliikenne eroteltu toisistaan.
Kulkuväylä, erotteluraita	Toiminnallisesti eroteltavilla pinnoilla eri materiaali tai väri. Jalkakäytävän ollessa ajoradan vieressä vähintään 500 mm:n erotteluraita suositeltava ennen reunakiveä.	Sama mitoitus ja materiaalit kuin perustasolla. Valaistusluokka K2, min 10 lx.
Opaslaatta	-	Käytössä erikoistasolla.
Suojatie, reunatuki	Kaltevuus enintään 5 % ennen reunatukea kulkuväylällä.	Mitoitus sama kuin perustasolla, lisäksi väh. 20 lx valaistusvoimakkuus.
Suojatie, keskisaareke	Keskisaarekkeen syvyys väh. 2 500 mm.	Mitoitus sama kuin perustasolla, lisäksi kontrastivärillä toteutettu varoitusalue suojatien reunassa.
Levähdyspenkki	Istumakorkeus 400 – 500mm. Käsituki ja selkänoja ainakin osassa penkkejä, sijoitustiheys vähintään 250 m.	Suosittelua istumakorkeus 500 mm, käsituki ja selkänojat aina. Sijoitustiheys vähintään 50 m.

ESTEETTÖMYYSKARTOITUKSEN SISÄLTÖ 1/2

Jotta kunnan liikenneympäristön esteettömyyden tilan kehitystä saadaan seurattua tehokkaasti, on kuntaan hyvä laatia esteettömyyssuunnitelma tai -kartoitus. Hyvin toteutettu esteettömyyskartoitus mahdollistaa sen, että ympäristön esteettömyyden tilanne tunnistetaan ja erilaiset korjaustarpeet osataan kohdentaa ja aikatauluttaa oikein. Esteettömyyskartoituksen laajuus riippuu kunnan nykytilanteesta ja siitä, milloin edellinen kartoitus on toteutettu. Kartoitus voidaan kohdentaa esimerkiksi jalankulun kannalta merkittävimmille liikennealueille ja/tai kunnan tärkeimpien palvelukohteiden ympäristöön.

Jos edellisestä esteettömyyssuunnitelmasta tai -kartoituksesta on vasta muutamia vuosia aikaa, tai on tarpeen keskittyä johonkin selkeään ongelmaan, on mahdollista toteuttaa erillinen esteettömyyskävely. Esteettömyyskävelyllä tutustutaan esimerkiksi parin tunnin ajan väyliin ja kohteisiin, joissa esteettömyysongelmia on havaittu. Samalla voidaan tarkastella myös julkisten rakennusten sisäänkäyntejä.

Jos esteettömyyssuunnitelman tai -kartoituksen laatimisesta on aikaa yli seitsemän vuotta, on hyvä toteuttaa uusi esteettömyyskartoitus ja päivittää suunnitelma.

Esteettömyyskartoituksen toteuttamiseen kannattaa osallistaa esimerkiksi vanhus- ja vammaisneuvostoa. Esteettömyyssuunnitelman laatimisen yhteydessä voidaan järjestää esteettömyyskävely, jonne kutsutaan eri tyyppisiä liikkujia. Näin kartoitukseen saadaan mukaan myös käyttäjänäkökulmia.

ESTEETTÖMYYSKARTOITUKSEN SISÄLTÖ 2/2

Hyvän esteettömyyssuunnitelman tai -kartoituksen sisältö riippuu kunnan tarpeista, mutta muutamia teemoja on hyvä huomioida. Hyvässä esteettömyyskartoituksessa havaitut ongelmat on esitetty selkeästi, ja niihin annetaan asetuksiin ja suosituksiin perustuvat korjausehdotukset. Raporttiin on mahdollista erotella määräyksiin ja suosituksiin perustuvat korjausehdotukset, jolloin kriittisimmät korjaustarpeet voidaan tunnistaa helpommin.

Raportin lisäksi kartoituksen lopputuloksena esitetään toimenpidetaulukko, johon on kirjattu havaitut ongelmat ja niihin annetut korjausehdotukset. Tämä helpottaa toimenpiteiden toteuttamista ja seuranta. Raporttiin voidaan myös laatia kohdekohtaiset toimenpidekortit, joissa on eritelty kartoituksessa tehty havainnot ja ehdotukset puutteiden korjaamiseksi.

Suojatiet Havainnot

- Muhoksen keskustan katualueilla keskeiset esteettömyyspuutteet liittyvät suojateiden reunakivien puutteisiin. Sekä ELY-keskuksen että kunnan väylillä lähes kaikista suojateista puuttuu reunatuki kokonaan. Muutamassa tapauksessa reunatuki oli liian korkea/jyrkkä.
- SuRaKu-ohjeet suosittelevat suojatien reunaan pystysuoraa 40 mm korkeaa reunatukea sekä luiskattua osuutta. Reunatuen puuttuminen on vaarallista näkövammaisen henkilön kannalta, sillä suojatien reunaan ei tunnista valkoisen kepin avulla ja tällöin vaarana on ajoradalle joutuminen.
- Yksittäisenä huomiona Kylmälänkyläntien suuntaisesti Veturitien ylittävä suojatie: Suojatie ei johda yhdistetylle jalankulun ja pyöräliikenteen väylälle, vaan päättyy nurmikolle.
- Keskisaarekkeellisten suojateiden keskisaarekkeet ovat monien suojateiden kohdalla liian kapeita syvyysuunnassa. Useampi saareke on myös toisesta laidasta kapeampi kuin toisesta.
- Kartoitetuilla reitillä oli myös yksittäisiä vinoja suojateita. Muutamissa ylityskohdissa oli lisäksi suojatiemerkki mutta ei asfalttimerkintöjä. Joissain ylityskohdissa käytössä oleva ylitysratkaisu ei ollut kartoittajalle selkeä, mutta nykytilanne oli esteettömyyden näkökulmasta haastava. Nämä on kirjattu raporttiin.

Kuva: Muhoksen keskusta-alueen esteettömyyssuunnitelma 2023 / Ramboll Finland Oy.

ESTEETTÖMYYSPUUTTEET HANKEKUNNISSA

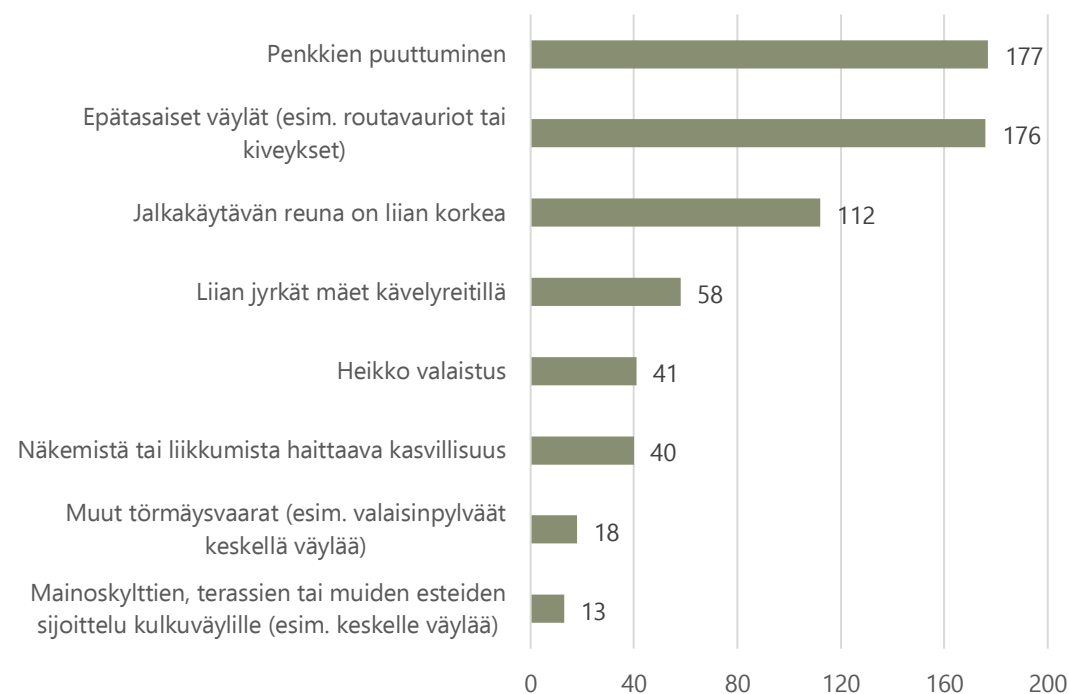
Yhtenä osa-alueena ikäihmisille suunnatussa kyselyssä oli esteettömyys. Vastaajilta kysyttiin, mitkä ovat suurimmat esteettömyyspuutteet kotikunnan kaduilla ja teillä.

Vastausten perusteella suurimmat esteettömyyspuutteet kunnissa olivat penkkien puuttuminen ja epätasaiset väylät. Nämä puutteet nousivat esiin yli puolessa vastauksista (54 %). Toiseksi suurimmaksi esteettömyyspuutteeksi vastaajat kokivat jalkakäytävien korkeat reunat (34 % vastaajista).

Annetuista vaihtoehtoista vähäisimpinä esteettömyyspuutteina pidettiin kulkuväylälle sijoiteltuja mainoskylttejä, terasseja tai muita esteitä (4 % vastaajista) sekä muita törmäysvaaroja, kuten valaisinpylväitä keskellä väylää (6 % vastaajista).

Törmäysvaaralliset kohteet haittaavat erityisesti näkörajoitteisia, kun taas väylien epätasaisuudet ja levähdyspenkkien puutteet vaikuttavat lähes kaikkiin ikäihmisiin. Tämä voi selittää suurta eroa vastausten määrissä.

Mitkä ovat suurimmat esteettömyyspuutteet kotikuntasi kaduilla ja teillä?
n=327

KUNTIEN ESTEETTÖMYSSUUNNITELMIEN TILA

Kunta	Nykytila	Suosituks
Ii	Iin kuntaan ei ole toteutettu laajaa esteettömyyssuunnitelmaa. Iin vanhus- ja vammaisneuvostolla on Esteettömyyskartoitus-työryhmä, joka suorittaa vuosittain katselmuksen sovituissa kohteissa Ii-Kuivaniemi alueella ja antaa suosituksen esteettömyyden parantamiseksi. Esteettömyyskartoitus-työryhmä koostuu kokemusasiantuntijoista ja Iin kunnan työntekijöistä.	Esteettömyyssuunnitelman tai -kartoituksen laatiminen.
Kajaani	Esteettömyyssuunnitelma keskusta-alueelle toteutettu 2021.	Korjataan havaittuja puutteita suositusten mukaisesti.
Kuhmo	Esteettömyyskartoitus toteutettu 2007. Vuonna 2009 laaditussa liikenneturvallisuussuunnitelmassa käsitelty esteettömyyttä lyhyesti.	Esteettömyyssuunnitelman päivittäminen.
Kuusamo	Esteettömyyssuunnitelma toteutettu 2008. Vuonna 2019 toteutetussa liikenneturvallisuussuunnitelman päivityksessä esteettömyyttä käsitelty lyhyesti.	Esteettömyyssuunnitelman päivittäminen.
Muhos	Esteettömyyssuunnitelma keskustaajamaan toteutettu 2023.	Korjataan havaittuja puutteita suositusten mukaisesti.
Pudasjärvi	Esteettömyyttä käsitelty lyhyesti 2019 toteutetussa liikenneturvallisuussuunnitelmassa. Lisäksi 2011 tehty esteettömyyssuunnitelma opinnäytetyönä.	Esteettömyyssuunnitelman päivittäminen.
Raahe	Toteutettu kaksi esteettömyyskävelyä liikenneturvallisuussuunnitelman laatimisen yhteydessä vuonna 2011.	Esteettömyyssuunnitelman tai -kartoituksen laatiminen.
Siikalatva	Siikalatvan kuntaan ei ole toteutettu esteettömyyssuunnitelmaa.	Esteettömyyssuunnitelman tai -kartoituksen laatiminen.
Suomussalmi	Viimeisin esteettömyyssuunnitelma toteutettu 2021.	Korjataan havaittuja puutteita suositusten mukaisesti.
Taivalkoski	Keskustaajama-alueelle tehty esteettömyyskierros 2011. Lisäksi esteettömyyspuutteet huomioitu vuoden 2013 liikenneturvallisuussuunnitelmassa.	Esteettömyyssuunnitelman päivittäminen.
Vaala	Kunnassa tehty vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa omatoimisesti esiselvitys esteettömyyden tilasta vuonna 2022. Esteettömyyssuunnitelmaa ei ole vielä laadittu.	Esteettömyyssuunnitelman tai -kartoituksen laatiminen.

KUNNOSSAPIDON PARANTAMINEN

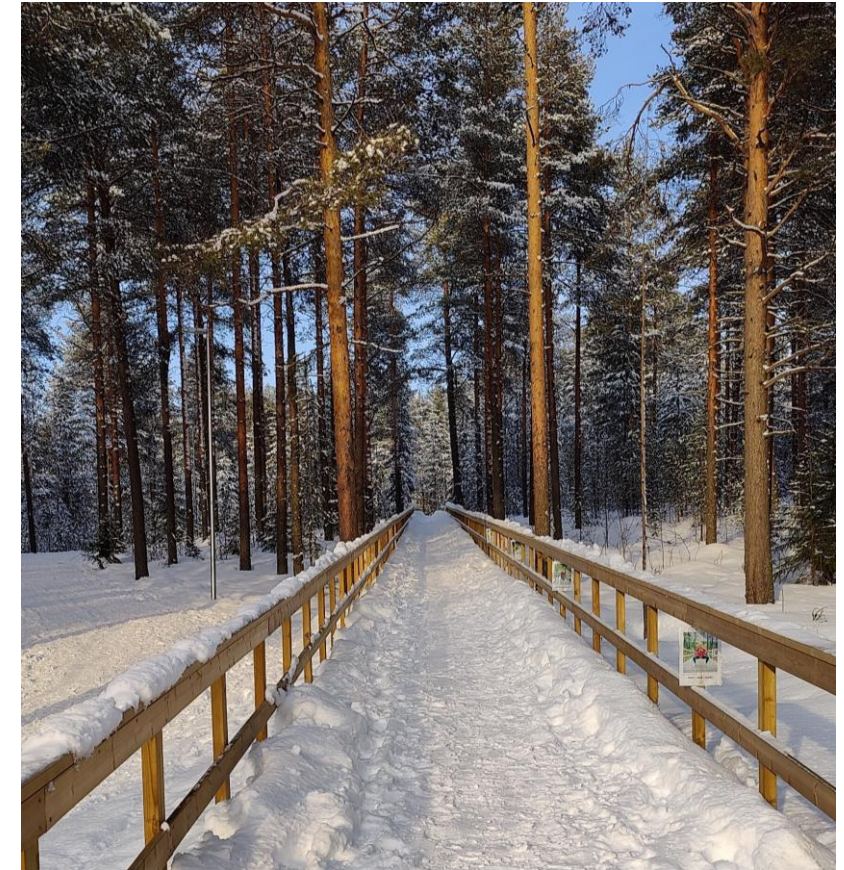
TALVIAJAN HAASTEET - KYSELYT

Hankkeen aikana toteutettujen kyselyiden kautta nousi esille kunnossapitoon liittyviä haasteita, jotka vaikuttavat muun muassa kävelyyn ja pyöräilyyn.

Kyselyn mukaan ikäihmiset kokevat kävely- ja pyörätiet liukkaiksi (32 % vastaajista). Vastauksissa toivottiin liukkauden torjuntaa muun muassa hiekoituksella. Useat ikäihmiset vastasivat kyselyssä (22 % vastaajista), että itsenäiseen liikkumiseen vaikuttaa se, ettei kävely- ja pyöräteitä ole aurattu riittävästi.

Ikäihmiset kokivat, että itsenäistä liikkumista tukisivat liukuesteiden tai nastojen hankinta ja niiden käytössä tukeminen (26 % vastaajista). Iäkkäillä ei aina ole tukivälineitä käytössä, vaikka niille koetaan olevan tarvetta (6 % vastaajista).

Kävely- ja pyöräteiden hyvällä talvihoidolla koettiin olevan vaikutusta itsenäiselle liikkumiselle samoin kuin keväisin hiekoituksen nopealla poistamisella kävely- ja pyöräteiltä. Itsenäistä liikkumista ajateltiin lisäävän myös talvella hiekoittamaton alue, jolla voi kulkea potkukelkalla.

TALVIAJAN HAASTEET - TYÖPAJA

Hankkeen aikana järjestetyssä työpajassa talviajan haasteina nousi esille muun muassa se, että liikkuminen talvella on hitaampaa ja haastavampaa. Ikäihmiset pelkäävät liukastumista, kuten myös pimeyttä ja kylmyyttä.

Kaikilla ikäihmisillä ei ole käytössään turvallisia kenkiä eikä tarpeeksi lämpimiä varusteita ja vaatteita ulkona liikkumiseen. Talvikaudelle kunnollisten ulkoiluvarusteiden hankkiminen voi olla iäkkäille taloudellinen kynnyskysymys. Pienemmillä paikkakunnilla ei välttämättä ole liikkeitä, joista varusteita tai ulkoiluväitteitä ja -kenkiä voi ostaa. Kaikki ikäihmiset eivät välttämättä osaa ostaa tuotteita verkkokaupoista, eikä kaikilla ole omaisia, jotka voivat auttaa varusteiden hankkimisessa.

Kylmä ilma voi vaikuttaa hengitykseen ja keuhkoihin aiheuttaen terveydellisiä ongelmia.

Ikäihmiset voivat olla arkoja ajamaan talvella omaa autoa, mikä voi vähentää iäkkäiden osallistumista sosiaaliin tapahtumiin ja asioinnilla käyntiin.

Myös levähdyspenkkien puute koettiin haasteena etenkin sen vuoksi, että rollaattoreilla on talvella raskaampaa kulkea kuin muina vuodenaikoina. Penkkejä viedään useissa kunnissa pois talviaikana kunnossapidon tieltä tai ne jätetään puhdistamatta lumesta. Liikkumisen edistämisen ja toimintakyvyn ylläpitämisen vuoksi olisi kuitenkin tärkeää, että levähdyspenkit olisivat käytettävissä myös talvella.

Liikkumiseen vaikuttaa myös väylien heikko talvikunnossapito: väyliä ei kokemusten mukaan aurata tarpeeksi usein ja lisäksi väylien käytettävä leveys kaventuu talven myötä. Viikonloppuisin kunnossapidon koettiin olevan heikompaa kuin arkena.

Jos ikäihminen asuu omakoti- tai rivitalossa, kuluvat voimat helposti jo oman pihan lumitöissä ja talon lämmityksessä, jolloin ei jakseta lähteä enää muutoin liikkumaan tai asioimaan. Aura-autojen käytyä pihaliittymiin jää usein paksu kerros lunta liittymän tukkeeksi. Tekemättömät lumityöt ja liukkaudentorjunta iäkkäiden pihalla ja kulkuväylillä voi estää iäkkäitä käymästä edes postilaatikolla.

KUNNOSSAPIDON PARANTAMINEN KUNNISSA

Kuntien suositellaan tarkastelemaan aika ajoin kunnossapitokriteerien ja eri väylien luokitukset. Kunnossapitokriteerien on hyvä olla samassa linjassa sekä kunnassa että ELY-keskuksessa: tällöin sekä katuverkolla että maantiellä kulkeva reitti on kuntatasoltaan samankaltainen koko reitin pituudelta. Kunta voi tehdä mahdolliset muutokset kunnossapitokriteereihin esimerkiksi seuraavalle kilpailutuskaudelle.

Talvikauden alkaessa on hyvä käydä keskusteluja ELY-keskuksen ja kunnan sekä urakoitsijoiden kesken. Keskustelussa käydään läpi yhteiset kunnossapidon pelisäännöt ja mahdolliset aikataulujen yhtenäistämiset, jotta laatutaso on samaa luokkaa väylällä vaikka väylän kunnossapitäjä välillä vaihtuisikin. Huomioitavaa on myös, että kunnossapitoalueiden rajakohdat olisivat käyttäjän näkökulmasta sujuvia, eikä rajakohdille jää esimerkiksi liikkumista haittaavia lumivalleja tai -kasoja.

Talvikunnossapidon toimivuudessa oleellista on, että kunnossapidon aikataulu täsmää käyttäjäryhmän, tässä ikäihmisten, liikkumisen ajankohtiin ja reitteihin. Esimerkiksi asiointiliikenteen pysähtymispaikat tai pysäkit ja pääreitit pysäkeille tulee olla oikeaan aikaan hoidettuja.

Kunnossapidossa on huomioitavaa, että se tehdään sopivilla työkaluilla, jotta kunnossapidon jälki on laadukasta.

Kunnossapidon osalta on hyvä tarkkailla väylien kuntoa ja paikata mahdolliset kompastumista aiheuttavat kuopat, korjata rikkiäiset portaat, törmäysriskin aiheuttavat kaiteet, valaisimet sekä opasteet. Tällaisista epäkohdista aiheutuu liikkumiselle ongelmia ja vaaratilanteita. Lisäksi huonosti hoidetut ympäristöt näyttävät epäsiisteiltä ja lisäävät sekä ilkeävaltaa että sosiaalista turvattomuutta.

Levähdyspenkit tulisi pyrkiä pitämään käytössä talven ajan vähintäänkin tärkeimmillä iäkkäiden käyttämillä reiteillä. Niiden ympäristö olisi hyvä hoitaa niin, että levähdyspenkkejä voi käyttää ja puhdistaa lumet penkeiltä.

Iäkkäät usein toivovat potkukelkalle hiekoittamattomia kaistoja kävelytiellä. Nämä voivat olla muille kulkijoille hankalia liian lumen ja liukkauden vuoksi. Turvallisuusnäkökulmat tulisikin ottaa huomioon näiden toteutuksesta päätettäessä.

3. SUJUVA ASIOINTILIKENNE

ASIOINTILIIKENTEN HYVÄT KÄYTÄNNÖT

PALVELU- JA ASIOINTILIIKENTEET

Asioimismahdollisuuksia tukevaa liikennettä järjestetään kunnissa varsin yleisesti joko palveluliikenteenä tai asiointiliikenteenä. Tämän tyyppiset liikennemuodot ovat toimineet jo pitkään, mutta alkoivat yleistyä erityisesti 1990-luvun lopulla julkisen liikenteen vuorojen vähentyessä ja väestön ikääntyessä. Muutos hyvinvointialueiksi on aiheuttanut jonkin verran muutoksia, sillä hankkeessa mukana olleista kunnista monissa liikenne on ollut juuri näiden toimialojen hoidossa.

Palveluliikenne on joukkoliikennettä, joka korvaa linja-autovuoroja. Palvelureittejä ajetaan usein pienemmällä kalustolla ja matkustajien lisäksi kuljetetaan myös esimerkiksi sisäistä postia, koulujen ruokia sekä muuta rahtia. Palveluliikenne voi myös olla osa matkapalvelukeskuksien matkojen yhdistelyä, jolloin näiden kapasiteetti on hyödynnettävissä. Palveluliikenteen reitti muodostuu sekä kiinteistä pysäkeistä että pysäkkien välillä tehtävästä kutsuohjatusa toiminnasta.

Tämä mahdollistaa myös ovelta ovelle –palvelun, esimerkiksi palveluliikenteissä on usein asiointimatkustajien ohella koululaisia ja esimerkiksi toimintakeskuksien asiakkaita.

Asiointiliikenne on puolestaan pääosin kutsuperusteista liikennettä, joka palvelee asiointimahdollisuuksien hoitamisessa. Asiointiliikenne on kutsutaksiliikennettä, joka voi perustua pelkästään asiakkaiden tilauksiin tai sisältää muutaman aikataulutetun pysäkin kutsuohjauksen ohella. Asiointiliikenne sisältää usein kuljetuksien ohella 1-4 tunnin asiointiajan ja liikenteestä riippuen tukea asiointikohteissa liikkumisessa.

HYVÄT KÄYTÄNNÖT: MITEN SAADA ASIAKKAAT KYytiIN?

Kuljetuksen tilaaminen

- Mahdollistetaan kyydin tilaus kyytiä edelliseen iltaan tai samaan aamuun saakka.
- Kyydin tilaus suoraan kuljettajalta

Kuljetuksen reititys

- Joustava reititys asiakkaan tarpeen mukaan
- Erityisesti huonokuntoisten asiakkaiden nouto kotiovelta asti
- Tehdään matkustajaseurantaa ja suunnitellaan reitit matkustajaseurannan/kysynnän mukaan.

Avustaminen

- Kuljettaja avustaa autoon nousun ja poistumisen.
- Kuljettaja auttaa kotona ja palvelukohteissa esimerkiksi nostamalla ostokset kyytiin ja kotona sisälle saakka.
- Varataan liikennöitsijän aikaa myös palvelukohteiden välillä liikkumiseen.

Asiointipäivä ja -aika

- Kartoitetaan tärkeimpien palveluiden aukiolot sekä huomioidaan mahdollinen kerhotoiminta ja sen aikataulut
- Kartoitetaan ja huomioidaan asiakkaiden toiveet (esim. kauppojen alennukset painottuvat tiettyihin päiviin).
- Varmistetaan sopivan mittainen asiointiaika (yleensä noin 1-3h kunnan koosta riippuen).

Viestintä

- Viestitään liikennöinnistä selkeästi ja jaetaan kaikki asiakkaan kannalta oleelliset tiedot. (Lisätietoa viestinnästä jäljempänä.)

ASIOINTILIIKENTEN RAKENTEN KESKEISET TOIVEET

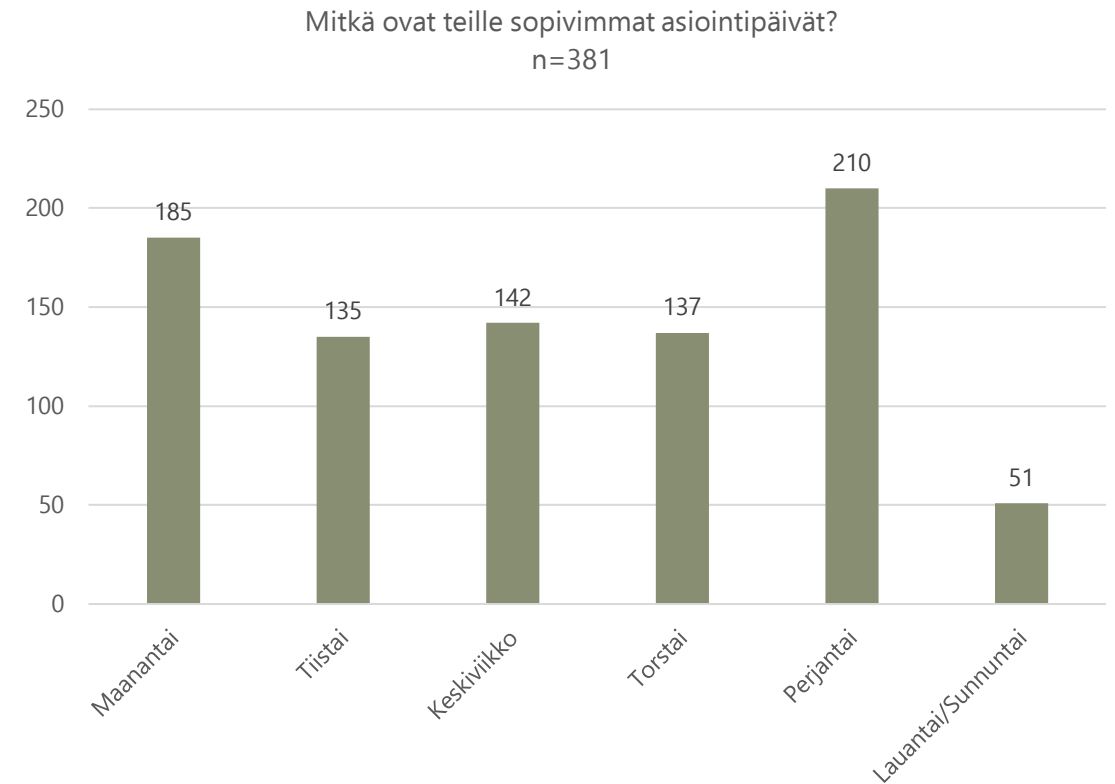

ASIOINTILIIKENTEN TOIVEET HANKEALUEELLA

Iäkkäille suunnatun kyselyn mukaan maanantai (49 %) ja perjantai (55 %) ovat suosituimmat asiointipäivät kuntakeskuksessa.

Suosituin aika kuntakeskuksessa asioimiseen on kyselyn mukaan noin 2-3 tuntia aamupäivisin.

35 % kyselyyn vastanneista toivoi jonkinlaista avustusta palvelu-/asiointiliikenteeseen. Pääasiassa toiveena oli, että kuljettaja avustaa autoon nousun tai poistumisen (26 %). Vastaajista 11 % toivoi, että kuljettaja avustaisi myös asiointikohteissa ja 7 % toivoi henkilökohtaista avustajaa.

ASIOINTILIIKENTEN KÄYTÖN ESTEET HANKEALUEELLA

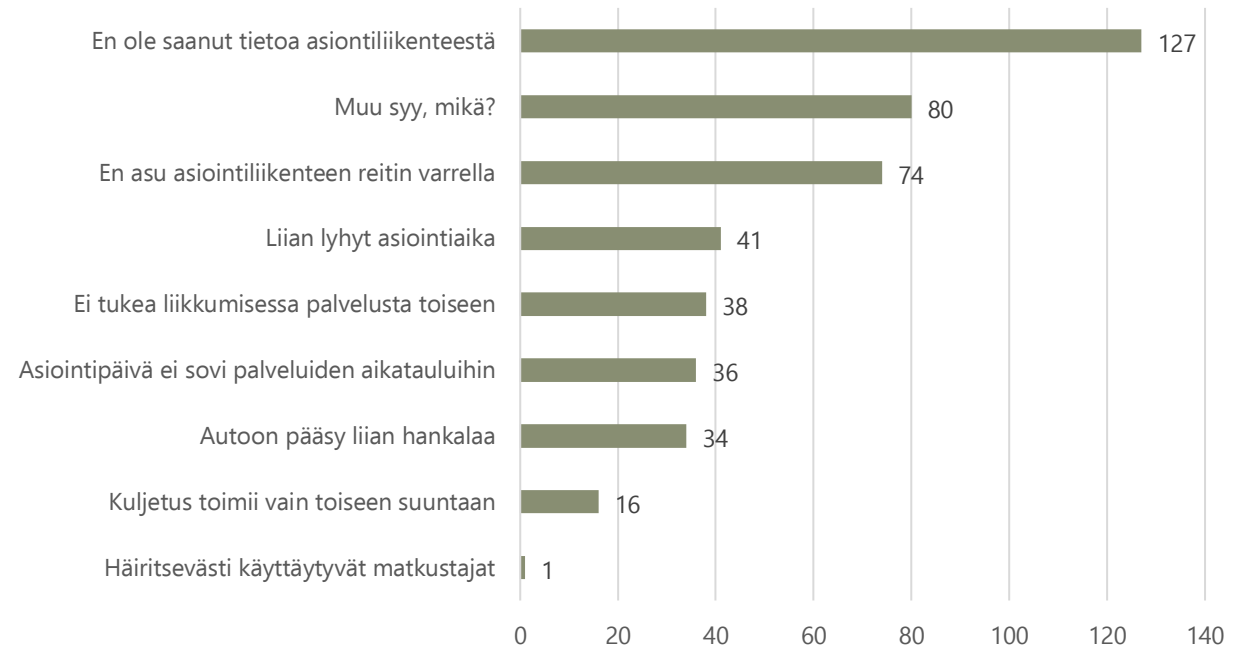
Iäkkäille suunnatun kyselyn mukaan suurin este asiointi-/palveluliikenteen käytölle on tiedon puute. 40 % vastaajista koki, ettei ole saanut tarpeeksi tietoa asiointiliikenteestä.

Noin neljännes (23 %) vastaajista ei asu asiointiliikenteen reitillä, eikä siitä syystä voi käyttää asiointiliikennettä.

Vastauksissa nousivat esiin myös muut syyt, jotka aiheuttivat esteitä asiointiliikenteen käytölle. Näitä olivat muun muassa:

- Ei tarvetta palvelulle
- Liikkuminen tapahtuu jotenkin muuten esim. kävely, auto
- Asiointiliikennettä ei ole tarjolla
- Liian pitkä asiointiaika
- Ei pystytä liikkumaan itsenäisesti

Estääkö jokin seikka/asia palvelu-/asiointiliikenteen käytön?
n=316

4. LIIKKUMISMAHDOLLISUUKSISTA Viestiminen

JOHDANTO LIIKKUMISMAHDOLLISUUKSISTA Viestimiseen

LÄHTÖKOHDAT LIKKUMISMAHDOLLISUUKSISTA Viestimiseen 1/4

Viestinnän lähtökohta on se, että viesti tavoittaa halutun kuulijan. Kun liikkumismahdollisuuksista halutaan viestiä, tulee ymmärtää että vastaanottajissa on monenlaisia ihmisiä. Osa on kiinnostunut tietyllä kulkutavalla liikkumisesta ja mahdollisesti hakevat aktiivisesti siitä tietoa. Osa vastaanottajista ei joko tunne tiettyä liikkumismuotoa lainkaan tai ei syystä tai toisesta koe sitä omakseen. Viestinnällä tulee kyetä vastaamaan kunkin ryhmän tarpeisiin. Moniulotteisen tästä tekee se, että liikkumistapoja, joista voidaan viestiä, on useita. Iäkkäille viestittäessä tulee ottaa huomioon ainakin kävely ja sen erilaiset variaatiot (mm. pyörätuoli), polkupyörä ja senioriskootteri sekä palvelu- ja asiointiliikenne.

Liikkumismahdollisuuksista tulee viestiä siellä, missä iäkkäät viettävät aikaansa ja niissä viestintäkanavissa, joita ikäihmiset eniten käyttävät. Ikäihmiset ovat varsin heterogeeninen joukko. Heihin kuuluu sekä sujuvasti sosiaalisessa mediassa sukkuloivia henkilöitä että heitä, jotka elävät printtimedian ja suullisen tiedon varassa. Sopivia viestintäkanavia voivat olla esimerkiksi paikallislehti, Facebook ja kunnan verkkosivut. Muita sopivia viestintäkanavia ovat kotiin lähetettävät tai palveluiden yhteydessä esillä olevat tiedotteet sekä muut sosiaalisen median kanavat.

On tärkeää ymmärtää, millaisia henkilöitä liikkumismahdollisuuksien viestimisellä halutaan tavoittaa, mitä kautta heidät tavoitetaan, millaiset asiat heitä kiinnostavat tai mietityttävät ja miten he sisäistävät tiedon parhaiten.

Lisäksi on hyvä huomata, että vaikuttaminen on pitkä prosessi, eivätkä sen tulokset useinkaan tapahdu hetkessä. Yksittäinen viesti ei välttämättä saa aikaan muutosta ja päätöstä matkojen kävelemiseen, pyöräilemiseen tai asiointiliikenteen käyttöön, mutta useammat eri suunnista vastaanotetut viestit vaikuttavat ajatuksiin ja asenteisiin pikkuhiljaa. Muutoksenhalu saadaan syntymään parhaiten silloin, kun viestijä osaa asettautua viestin vastaanottajan asemaan ja puhutella häntä.

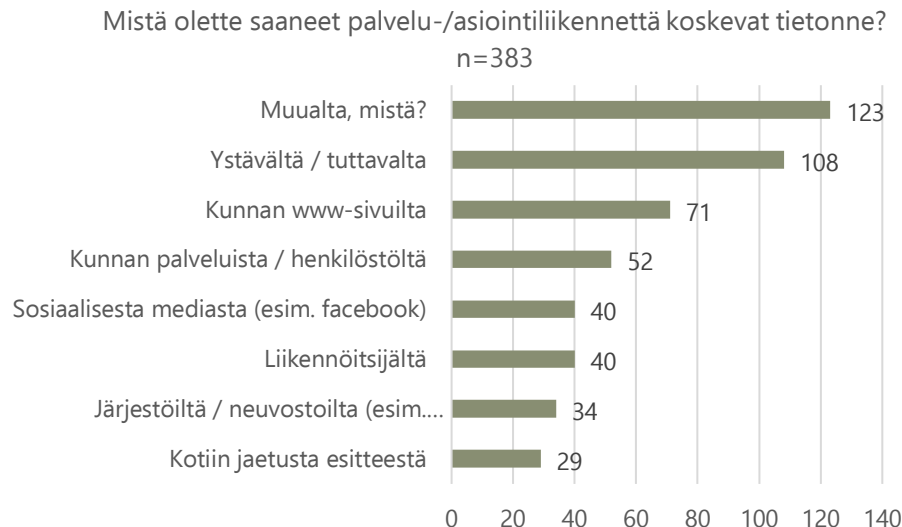
LÄHTÖKOHDAT LIIKKUMISMAHDOLLISUUKSISTA Viestimiseen 2/4

Iäkkäille suunnatun kyselyn mukaan tietoa palvelu- tai asiointiliikenteestä saadaan nykyisin eniten ystäviltä ja tuttavilta (28 %). Muita tiedonsaantikanavia ovat muun muassa sanomalehdet, digitaaliset kanavat, perheenjäsenet ja asiakasohjaajat. Kyselyn mukaan vain 36 % vastaajista on saanut riittävästi tietoa palvelu- ja asiointiliikenteestä. Loput 64 % kokevat, että tietoa ei ole ollut saatavilla tarpeeksi.

Kyselyn mukaan tietoa palvelu- tai asiointiliikenteestä toivottaisiin saatavan erityisesti kotiin jaettavasta esitteestä tai tiedotteesta, kunnan verkkosivuilta tai paikallislehdestä.

Kyselyssä nousivat esiin myös seuraavat kanavat:

- Sosiaalinen media
- Terveyskeskus
- Kotisairaanhoito
- Kunnan palvelut (kirjasto, kaupungin/kunnan info)
- Infotilaisuus
- Kerhojen ja ryhmien kokoontumiset
- Tekstiviesti
- Sähköposti

LÄHTÖKOHDAT LIIKKUMISMAHDOLLISUUKSISTA Viestimiseen 3/4

Iäkkäiden kanssa työskenteleville suunnatussa kyselyssä nousi esille, että palveluliikenteestä tulisi viestiä iäkkäille nykyistä enemmän ja että viestintää olisi hyvä tehdä verkon lisäksi myös muualla.

Iäkkäiden kanssa työskentelevistä vain 25 % vastasi olevansa tietoisia kunnan palveluliikenteestä ja 50 % osittain tietoisia. Vastaajista 25 % ei tiennyt kunnan palveluliikenteestä. Tästä voidaan tehdä johtopäätös, että iäkkäiden kanssa työskentelevät eivät osaa ohjeistaa iäkkäitä palveluliikenteen käyttöön, kun eivät itsekään siitä kovin hyvin tiedä. On ensiarvoisen tärkeää, että iäkkäiden kanssa työskentelevät tavoitetaan ja heille opastetaan palveluliikenteen käyttöä, jotta he voivat puolestaan opastaa asiakkaitaan palveluliikenteen pariin.

Kyselystä kävi ilmi, että palveluliikenteestä jaetaan joissakin kunnissa tietoa esimerkiksi kerhoissa, puhelimitse ja kotikäynneillä. Tällaista tiedonkulun toimintaa on hyvä edistää muissakin kunnissa.

Kuvaajassa on esitetty, mitä kautta iäkkäiden kanssa työskentelevät ovat saaneet tietoa palveluliikenteeseen liittyen.

Mistä olet saanut tietoa kunnan palveluliikenteestä?
n=20

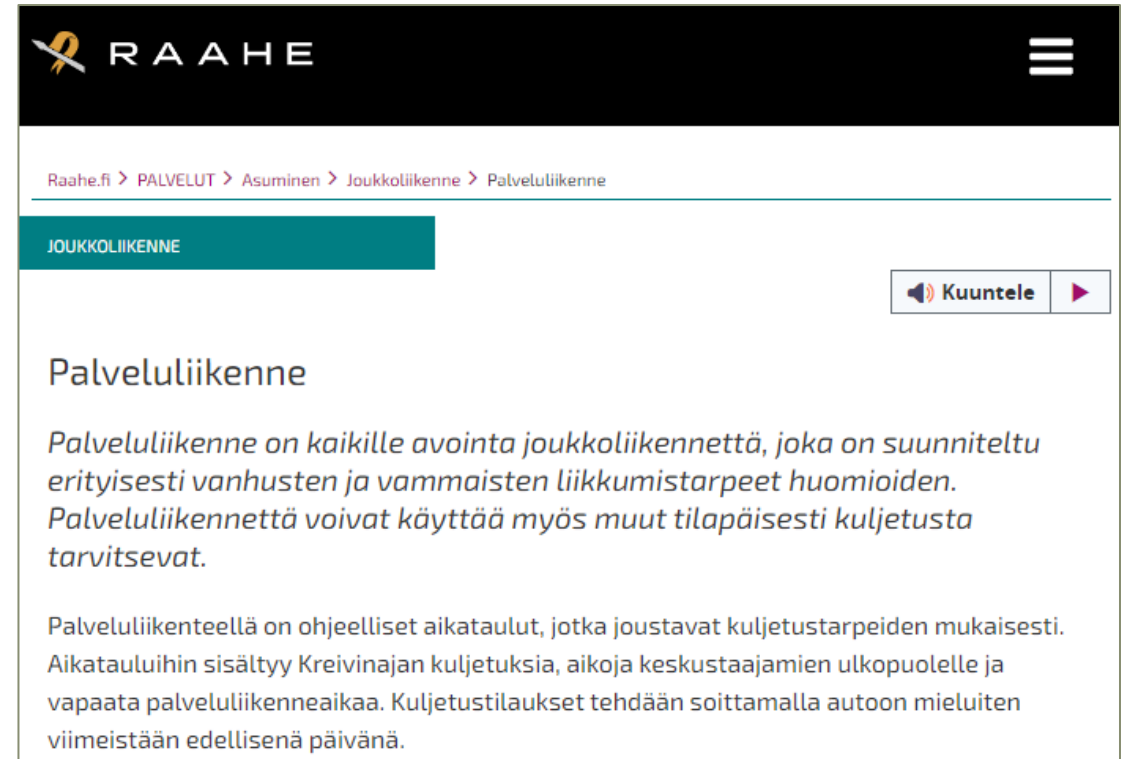

LÄHTÖKOHDAT LIIKKUMISMAHDOLLISUUKSISTA Viestimiseen 4/4

Palveluliikenteestä vastaavien kyselyssä selvitettiin muun muassa miten ja missä eri kanavissa palveluliikenteestä viestitään nykyisin. Kyselyn perusteella kunnissa yleisin viestintäkanava on kunnan verkkosivut. Jonkin verran viestintää toteutetaan myös paikallislehdissä ja tiedotteiden kautta.

Sosiaalisen median kanavista kunnat käyttävät viestimiseen Facebookia. Kyselyn mukaan muita sosiaalisen median kanavia ei juurikaan käytetä. Iäkkäiden näkökulmasta kanavavalinta on sopiva (ks. seuraava sivu), mutta ikäihmisten läheisiä voidaan tavoittaa myös muista kanavista kuten Instagramista.

Kyselyn mukaan palveluliikenteen markkinointi ja viestintä on vähäistä. Viestinnästä vastaa useimmiten kunnan tai kaupungin viestintä tai suoraan liikennöitsijä. Kunnissa palveluliikenteen viestinnästä ei ole tehty erillisiä viestintäsuunnitelmia.

Kuva: Raahen kaupungin verkkosivuilla on esitetty palveluliikenteeseen liittyvät tiedot selkeästi. Lähde: Raahen kaupungin verkkosivut, päivitetty 31.07.2023.

VIESTINNÄN KANAVAT 1/2

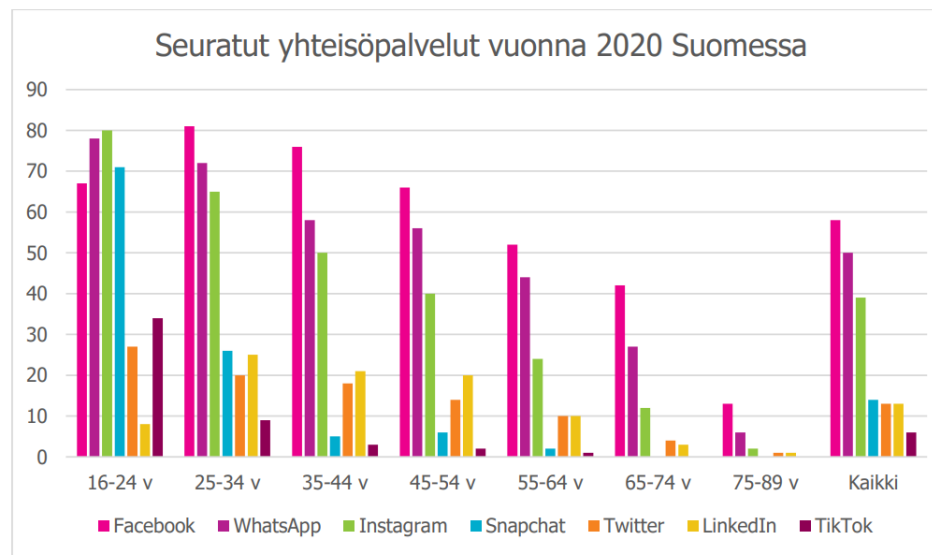
Onnistunut viestintä on aktiivista ja säännöllistä. Viesti sisäistetään parhaiten, kun tietoa saadaan toistuvasti eri kanavien kautta (ns. monikanavainen viestintä). Viestinnässä on siis hyvä hyödyntää useita kanavia sekä viestin tehokkuuden parantamiseksi että erilaisten kohderyhmien tavoittamiseksi.

Hankkeen aihepiiriin liittyvän viestinnän perimmäisenä tavoitteena on lisätä kuntalaisten tietoisuutta kävely- ja pyöräilymahdollisuuksista, toimintakykyä ylläpitävistä palveluista sekä palveluliikennepalveluista, madaltaa kynnystä niiden käyttöön ja houkutella uusia käyttäjiä palvelujen pariin.

Viestintää tulisi tehdä paitsi suoraan iäkkäille, myös niille kohderyhmille, jotka voivat välittää tietoa edelleen iäkkäille: heidän läheisilleen, iäkkäiden kanssa työskenteleville sekä yhdistyksille.

Kuten aiemmin todettiin, iäkkäät ovat viestintäkanavienkin osalta hyvin heterogeeninen joukko: osa käyttää verkkosivuja ja sosiaalista mediaa sujuvasti, kun taas osa tavoitetaan lähinnä printtimedian ja suullisen tiedon kautta. Kun viestintää halutaan kohdentaa myös ikäihmisten kanssa toimiville henkilöille, laajenee viestintäkanavien skaala entisestään.

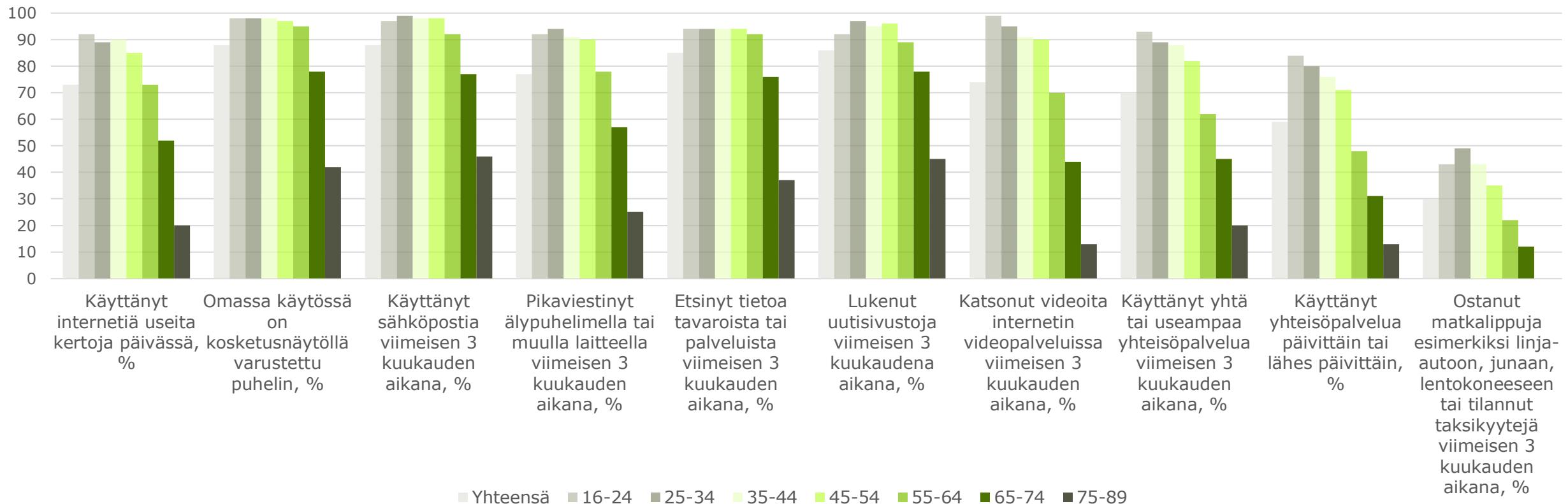
Esimerkiksi yli 75-vuotiaista Facebookia käyttää alle 15 % ikäryhmästä, kun taas 65-74 –vuotiaissa käyttäjien osuus on jo lähes puolet ikäryhmästä. Mitä nuorempaa aikuisväestöä halutaan puhutella, sitä suuremmalla todennäköisyydellä heidät tavoitetaan Facebookista ja Instagramista (kuva).

Kuva: Seuratut yhteisöpalvelut ikäryhmittäin (%-osuus väestöstä) Suomessa vuonna 2020. Lähde: Suomen virallinen tilasto (SVT).

VIESTINNÄN KANAVAT 2/2

Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö (muuttujina Ikä ja Tiedot, yhteensä vuonna 2022)

Kuvaajassa on esitetty väestön tieto- ja viestintäkanavien käyttöä iän ja kanavan näkökulmasta vuonna 2022 (lähde: Tilastokeskus, väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö). Tiedon perusteella voidaan todeta, että iäkkäät käyttävät digitaalisia kanavia erilaisiin tarpeisiin, joten myös internet on hyvä keino viestimiseen iäkkäiden suuntaan.

MISSÄ LIIKKUMISMAHDOLLISUUKSISTA KANNATTAA VIESTIÄ?

Liikkumismahdollisuuksista on tärkeä viestiä useiden eri kanavien kautta. Kuten edellä todettiin, eri kanavat tavoittavat erityyppisiä kohderyhmiä. Lisäksi eri kanavista ja tahoilta sekä eri ajankohtina saatava viesti vahvistaa viestin havaittavuutta ja ymmärrettävyyttä. Usein toistuva viesti tukee aiemmin opittua. Liikkumismahdollisuuksista voidaan viestiä iäkkäille muun muassa alla esitettyjen kanavien kautta. Esimerkiksi kävelemiseen kannustaminen ja toimintakyvyn ylläpito istuvat luontevasti osaksi esimerkiksi fysioterapiakäyntejä tai kotihoidon käyntejä.

KUKA LIIKKUMISMAHDOLLISUUKSISTA VIESTII?

Onnistuneen liikkumismahdollisuuksien markkinoinnin ja viestinnän myötä kuntalaisilla on edellytyksiä käyttää olemassa olevia palveluita. Viestintää voi kuitenkin tehdä usea eri taho, mikä pahimmillaan voi johtaa siihen, ettei kukaan ota viestinnän toteuttamisesta vastuuta. Iäkkäiden liikkumismahdollisuuksista ja toimintakyvyn ylläpitämisestä viestiminen voi kuulua muun muassa kunnalle, hyvinvointialueelle, liikennöitsijöille ja järjestöille. Erityisesti palveluliikenteen osalta on kuitenkin huomattava, että kunnilla on suuri vastuu tiedottamisen onnistumisessa, sillä pienimuotoista liikennöintiä tekevillä sopimusautoilijoilla on harvemmin resursseja toteuttaa itse riittävän kattavaa tiedotusta ja viestintää. Kuntaorganisaation sisälläkin liikkumismahdollisuuksien viestintä osuu usean eri palvelualueen vastuulle. Viestintää ei kuitenkaan monesti ole selkeästi vastuutettu tietylle taholle tai sitä ei tehdä erityisen suunnitelmallisesti.

Jotta viestintä olisi tehokasta, tulisi sitä tehdä suunnitelmallisesti ja organisoidusti. Palveluliikenteen osalta hyvä malli on tiivis yhteistyö liikenteen järjestämisestä vastaavan ja viestintävastaavan välillä. Kävelyn ja pyöräilyn edistämisessä yhteistyötahoja ovat erityisesti esimerkiksi kunnan hyvinvointikoordinaattori, viestintävastaava ja tekninen toimi. Toisaalta myös hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa on tärkeää tehdä yhteistyötä.

Hyvin tehty viestintäsuunnitelma helpottaa viestimistä. Kun suunnitelmassa on valmiiksi mietitty, mitä asioita halutaan viestiä ja milloin, on kunnan viestijän helppo toteuttaa viestintää sopivassa aikataulussa ja kysyä tarvittaessa lisätietoja yhteistyötahoilta. Viestinnän suunnitteluun voi olla hyödyllistä osallistaa myös iäkkäiden kanssa työskenteleviä henkilöitä, joiden avulla voidaan edistää erityisesti suusanallisen tiedon leviämistä.

Esimerkit viestintäsuunnitelmista on esitetty myöhemmin tässä luvussa. Viestintäsuunnitelmaa edeltävillä sivuilla käsitellään eri viestintäkanavia sekä niiden ominaisuuksia ja potentiaalia kävelyn ja pyöräilyn sekä palveluliikenteen viestinnässä.

VIESTINTÄKANAVAT JA VIESTINTÄTYYLIT

Iäkkäille suunnattu viestintä on tärkeä toteuttaa sellaisissa kanavissa, joita iäkkäät seuraavat. Kuten aiemmin on todettu, iäkkäät ovat erilaisia sen suhteen, mistä tieto heidät parhaiten tavoittaa

Iäkkäille sopivia viestintäkanavia ovat esimerkiksi:

- Paikallislehti
- Facebook
- Kunnan verkkosivut
- Kotiin lähetettävät tai palveluiden yhteydessä esillä olevat tiedotteet
- Muut sosiaalisen median kanavat
- Ilmoitustaulut julkisten ja kaupallisten palveluiden yhteydessä

Edellä mainittujen kanavien lisäksi toimiva viestintätapa on viedä tietoa ja ajankohtaisia asioita iäkkäiden tietoisuuteen esimerkiksi vanhusneuvostojen, ikäihmisten järjestöjen ja kerhojen sekä iäkkäille suunnattujen tapahtumien kautta. Ikäihmisiä voidaan tavoittaa myös heidän läheistensä kautta.

Jotta viestintä on säännöllistä ja ajantasaista, kannattaa kunnista vastuuttaa viestintään henkilö, joka hoitaa viestintää säännöllisesti ja varmistaa, että kaikki tarvittavat viestintäkanavat ovat käytössä. Kunnan viestintävastaavan kannattaa laatia kunnalle oma viestintäsuunnitelma, jossa voi hyödyntää jäljempänä esitettyjä malleja. Viestintäsuunnitelma kannattaa tehdä yhteistyössä kunnan eri palvelualueiden ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelmaan on tärkeä kirjata kanavat, joissa eri asioista ja teemoista viestitään.

Iäkkäille viestiessä kannattaa korostaa, että viesti on tarkoitettu juuri heille. Muuten viesti ohitetaan helposti. Iäkkäille suunnatun viestinnän tulee olla selkeää (huomioi fonttikoko ja väri) ja mahdollisimman lyhyttä sekä huomiota herättävää (värien käyttö, kuvitus), jotta iäkkäät havainnoivat viestit.

ESIMERKKEJÄ: KANAVANA KUNNAN VERKKOSIVUT

Kunnan verkkosivut	
Ketä tavoittaa?	Kaikki kuntalaiset sekä muut kunnan asioista kiinnostuneet, jotka hakevat tietoa
Mitä asioita viestitään?	Palveluliikenne: Aikataulut, reitit tai liikennöintialueet sekä mahdollisten pysäkkien sijainnit kartalla, hinnat konkreettisesti esitettynä, mistä asiakas saa lisätietoja, kaluston esteettömyys, keille palvelu-/asiointiliikenne on suunnattu, miten palveluliikennettä käytetään. Kävely ja pyöräily: Mahdolliset esteettömät tai muuten ikäihmisille suunnatut reitit, talvikunnossapito, toimintakyvyn ylläpitämisen palvelut.
Kuinka usein?	Tiedot jatkuvasti esillä. Tiedot tarkistetaan vähintään kerran vuodessa.
Millä tavoin?	Tietojen tulee löytyä kunnan verkkosivuilta nopeasti ja selkeää polkua pitkin. Sivuston rakennetta suunniteltaessa tulee ottaa huomioon mm. se, mille kohderyhmälle palveluliikenne tai esteettömät reitit on suunnattu ja ketkä tietoa verkkosivuilta hakevat. Mahdollisia sijainteja verkkosivuilla ovat esimerkiksi asuminen, liikenne tai joukkoliikenne. Jos palveluliikenne on suunnattu ainoastaan ikäihmisille, voivat tiedot löytyä myös ikäihmisten palveluiden alta. Sivustoa on mahdollista myös linkittää eri kohtiin sivustoa. Mikäli palveluliikenne tai kävelyreitit ovat myös matkailijoiden käytössä, on linkitys hyvä tehdä myös matkailusivustolle. Verkkosivuilta tulee löytyä seuraavat tiedot: • Ohjeistus, mitä palveluliikenne on ja kenelle se on tarkoitettu. Mitä se maksaa ja miten lippu ostetaan. • Ohjeistus palveluliikenteen käytöstä videona tai vaihteittain etenevä visuaalinen ohjeistusteksti. • Karttaesitykset palveluliikenteen reiteistä tai liikennöintialueista erityisesti uusille käyttäjille. • Ladattava ja tulostettava esite tai opas. • Kävelyreitin sijainti, pituus, levähdyspenkit, vaikeustaso, kartta.
Muut huomiot?	Verkkosivuilla tieto on saatavissa jatkuvasti ja tieto on helposti päivitettävissä, minkä vuoksi verkkosivuja voidaan käyttää ns. perussivustona, jolle voidaan ohjata esimerkiksi sosiaalisen median julkaisuista tai esitteistä. Toteutuksessa on huomioitava tietojen saavutettavuus, hakukoneoptimointi sekä avainsanojen ja –lausekkeiden käyttö, jotka parantavat tiedon löydettävyyttä.

ESIMERKKEJÄ: KANAVANA SOSIAALINEN MEDIA

Erityisesti Facebook	
Ketä tavoittaa?	Erityisesti nuoremmat ja digitaalisia kanavia käyttävät iäkkäät. Muu aikuinen väestö, kuten iäkkäiden aikuiset sukulaiset tai muut läheiset.
Mitä asioita viestitään?	Helposti lähestyttävällä tavalla, mutta asiapohjaisesti. Yksittäisiä, helposti sisäistettäviä asioita. Konkreettisia vinkkejä.
Kuinka usein?	Useasti vuodessa. Viestintärytmi riippuu muun muassa kunnan Facebook-sivun muusta aktiivisuudesta sekä kävelyn, pyöräilyn ja palveluliikenteen viestinnän sopimisesta kokonaisuuteen.
Millä tavoin?	• Tiedotetaan uusista reiteistä tai muutoksista • Opastusvideot palveluliikenteen käytöstä • Yksittäisistä asioista viestiminen, esimerkiksi: palveluliikenne palvelee xx reiteillä, palveluliikenne kulkee xx päivinä, näin ostat palveluliikenteen lipun, palveluliikenne on tarkoitettu [kohderyhmä] • Kampanjoiden markkinointi • Pääseekö tiettyyn tapahtumaan kulkemaan palveluliikenteellä • Konkreettiset vinkit toimintakyvyn (esim. tasapaino, liikkuvuus) ylläpitämiseen • Ajankohtaiset aiheet, kuten heijastimesta ja liukuasteista muistuttaminen • Ajankohtaisista tapahtumista ja palveluista viestiminen (esim. Ikäihminen liikenteessä –tapahtumat, kuntosaliryhmät)
Muut huomiot?	Facebook on tehokas kanava välittää tietoa eri ikäisille ja eri kohderyhmille. Kun kunnan verkkosivut toimivat ns. pysyvän tiedon alustana, ajankohtaisista asioista ja kevyemmistä aiheista ja vinkeistä on hyvä viestiä sosiaalisessa mediassa. Facebook-viestinnässä tulee ottaa huomioon kanavan hyödyntämisen kokonaisuus: mistä asioista siellä viestitään, millaisella ”kielellä” viestintää tehdään.

ESIMERKKEJÄ: PALVELULIIKENTEN ABC-ESITE

Palveluliikenteen ABC	
Ketä tavoittaa?	Kaikki kuntalaiset
Mitä asioita viestitään?	Palveluliikenteen ABC kerää yhteen kaiken palveluliikenteen käyttöön tarvittavan tiedon: miten palveluliikennettä käytetään vuoron etsimisestä matkustamiseen: aikataulut, reitit tai liikennöintialueet sekä mahdollisten pysäkkien sijainnit kartalla, hinnat konkreettisesti esitettynä, maksutavat ja –paikat, kaluston esteettömyys, mistä asiakas saa lisätietoja, keille palvelu-/asiointiliikenne on suunnattu. ABC on kattava kokonaisuus, joka sisältää kaiken palveluliikenteen käyttöön tarvittavan tiedon. Lisäksi voidaan toteuttaa palveluliikenteen esite. Myös esitteessä kerrotaan olennaiset tiedot, mutta tiiviimmässä muodossa. Esite on hyvä toteuttaa esimerkiksi 1- tai 2-puoleisena A4-kokoisena esitteenä, jolloin se on helposti jaettavissa printtiversiona.
Kuinka usein?	Laaditaan kerran, tiedot tarkistetaan ja päivitetään vähintään kerran vuodessa.
Millä tavoin?	• Kohderyhmälle kotiin jaettava painettu opas. • Julkaistaan sähköisenä kunnan verkkosivuilla. • Voidaan jakaa potentiaalisille asiakkaille myös palveluiden ja tapahtumien yhteydessä. • Panostetaan selkeyteen, selailtavuuteen ja visuaalisuuteen. • Mahdollisimman monipuolinen opastus: kuinka liikennevälineeseen nousta, mistä tietää missä jäädä pois, kuinka kyyti pysäytetään pysäkillä ja pois jäädessä, käytettävissä oleva asiointiaika, paluukyydin lähtöpysäkki, mistä saa lisätietoja.
Muut huomiot?	Aineiston saavutettavuus ja luettavuus sekä verkossa että printtinä.

MISTÄ ASIOISTA KANNATTA VUESTIÄ 1/3

Kun halutaan herättää ihmisen mielenkiinto jotakin liikkumismahdollisuutta kohtaan, voidaan viestinnässä korostaa esimerkiksi sen hyötyjä, helppoutta ja konkreettisia ohjeita liikkumistapaan. Tässä vaiheessa oleva potentiaalinen asiakas ei vielä etsi aktiivisesti tietoa, vaan matka tietyllä tavalla liikkumiseen käynnistyy tarpeen heräämisellä: "Hetkinen, tähän voisi olla sopiva liikkumismuoto minulle". Tarpeen herääminen tapahtuu usein passiivisesti esimerkiksi selaamalla lehteä tai sosiaalista mediaa ja kiinnostumalla vastaan tulevasta sisällöstä. Samaa käytäntöä voidaan hyödyntää esimerkiksi toimintakykyyn liittyvien harjoitteiden jakamisessa.

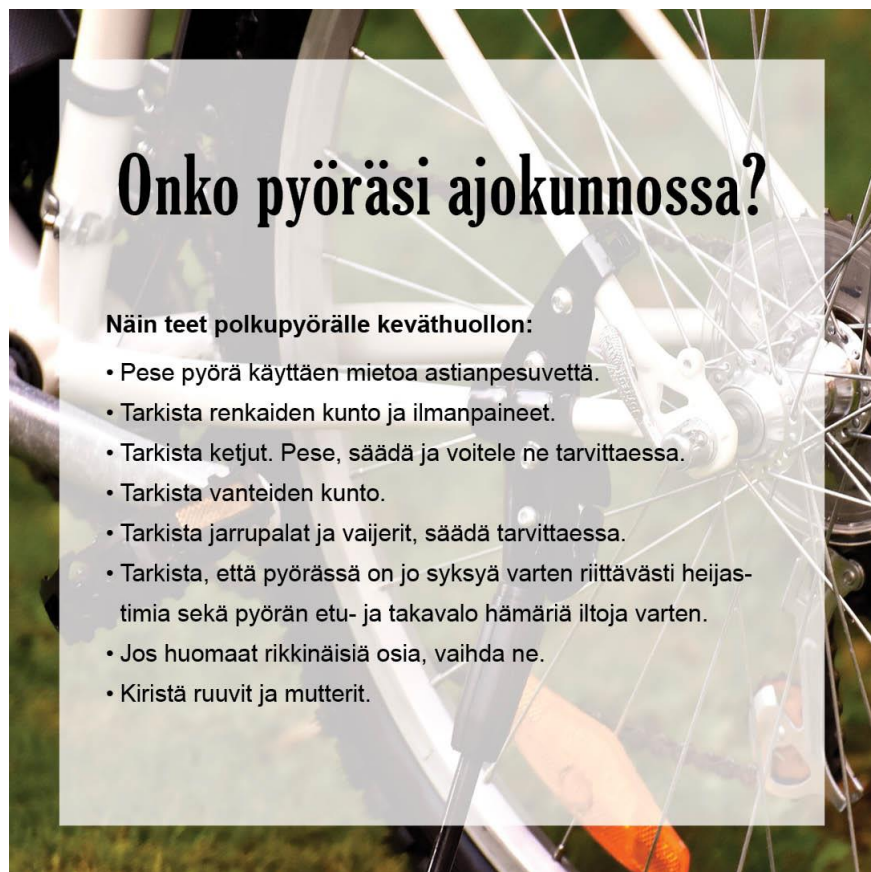
Kun henkilö on kiinnostunut tietystä liikkumistavasta ja alkaa harkitsemaan sen käyttöä, voi mielessä olla useita askarruttavia kysymyksiä. Viestinnässä tulee vastata kysymyksiin, jotta tuetaan uuden liikkumistavan kokeilua ja käyttöön ottamista.

Viestinnässä tärkeää on myös viestinnän sisällön ajankohtaisuus. Viestintäsuunnitelman ja viestinnän vuosikellon avulla pystyy helposti viestimään oikeaan aikaan oikeista asioista.

Esimerkiksi onnistuneessa **palveluliikenteen viestinnässä** on tärkeää vastata seuraaviin kysymyksiin:

- Milloin palveluliikenne kulkee?
- Mistä mihin reitti kulkee? Mistä kuljetus lähtee, missä minua lähin pysähdyspaikka sijaitsee, missä kuljetus pysähtyy keskustassa/kohteessa ja mistä kuljetus ottaa jälleen kyytiin paluumatkalle?
- Paljonko kyyti maksaa? Mistä lipputuote ostetaan? Miten lippu maksetaan ja mihin?
- Onko kulkuneuvo esteetön?
- Onko kulkuneuvosta avustajaa tai avustaako kuljettaja?
- Kenelle liikenne on tarkoitettu?
- Mistä saan lisätietoja liikenteestä?

MISTÄ ASIOISTA KANNATAA VIESTIÄ 2/3

Kuva: Esimerkki sosiaalisen median viestinnästä Pohjois-Pohjanmaalla. Lähde: Sitowise Oy.

Esimerkiksi **kävelyn ja pyöräilyn viestinnässä** tärkeitä teemoja ovat muun muassa:

- Talvikunnossapito
- Talvipyöräily ja varusteet
- Liukkaus (nastat sekä kenkiin että pyörän renkaisiin)
- Toimintakyvyn ylläpito (tasapaino, koordinaatio, liikkuvuus, muisti)
- Näkyminen liikenteessä kävellen ja pyörällä
- Reitit, niiden saavutettavuus ja esteettömyys
- Ajoterveys
- Pyöräilykypärän ja pyörän kunto
- Kävelyyn ja pyöräilyyn kannustavat kampanjat ja tapahtumat

MISTÄ ASIOISTA KANNATAA VIESTIÄ 3/3

Esimerkkejä sosiaalisen median viestinnästä, jolla kannustetaan ihmisiä liikkumaan (lähde: Sitowise Oy):

Virkistäydy kävelemällä

Nyt on loistava aika ottaa jalat ja mahdolliset apuvälineet alle tai hypätä pyörän selkään! Tiesitkö, että liikkumalla kävellen tai pyörällä voit omalta osaltasi edistää hiljaisen ympäristön syntymistä? Tämä johtuu siitä, että jopa 85 % ympäristömelusta syntyy tieliikenteestä. Käveleminen hiljaisessa ympäristössä saa mielen lepotilaan ja ajatukset kirkastumaan. Melu nostaa ihmisen stressitasoa monella eri tapaa, minkä vuoksi hiljaiset ympäristöt ovat ihmisen hyvinvoinnille tärkeitä. Oletko huomannut, millä kävelyreiteillä on hiljaisinta tai suuntaatko tietoisesti paikkoihin, joissa et kuule muuta kuin oman hengityksesi?

Elä kuin presidentti

Elä kuin presidentti ja lähde (syntymä)päiväkävelyille luonnonhelmaan! Presidentti Niinistön tapaan voit kutsua kävelyille mukaan myös tutut ja tuntemattomat. Sosiaalinen kanssakäyminen kävelyn yhteydessä on usein hauskaa ja joskus juttelu voi tuntua jopa terapeuttilta. Yhdessä käveleminen voi myös kannustaa suuntaamaan uusille reiteille ja tutustumaan toistenne lempipaikkoihin. Minne veisit ystäväsi?

Tiettyyn ympäristöön lähtemisestä ei kuitenkaan kannata ottaa liikaa paineita vaan noudattaa presidentin liikkumisvinkkiä: "Vaatimuksia ei kannatta asettaa itselleen muuta kuin sen, että liikkuu."

YHTEENVETO: LIIKKUMISMAHDOLLISUUKSISTA Viestiminen

Kenelle viestitään: Halutaanko tavoittaa suoraan ikäihmiset vai halutaanko heidän osaamiseensa ja taitoihinsa vaikuttaa läheisten, ikäihmisten kanssa työskentelevien tai erilaisten järjestöjen kautta?

Mistä kanavista kohderyhmä tavoitetaan: Mitä kanavia edellä valittu kohderyhmä käyttää? Printtimediaa, digitaalisia kanavia vai tavoitetaanko heidät esimerkiksi terveyspalveluiden tai vapaa-ajan palveluiden kautta?

Mistä pitäisi viestiä: Millaiset asiat kohderyhmää kiinnostavat ja mikä heidän kiinnostuksensa saa heräämään? Millaisia tarpeita kohderyhmällä on?

ESIMERKKI VIESTINTÄSUUNNITELMASTA

ESIMERKKI: KUNNAN VIESTINTÄSUUNNITELMA KÄVELYN JA PYÖRÄILYN VIESTINTÄÄN 1/2

Viestinnän kanava	2 kuukauden välein	Kahdesti vuodessa	Vuosittain
Kunnan verkkosivut		Kävelyn ja pyöräilyyn liittyvien ajankohtaisten asioiden ja mahdollisten kampanjoiden nostaminen esim. verkkosivujen tiedotus- / ajankohtaista osioon.	Tarkistetaan, että kunnan verkkosivuilla on esitetty tiedot mahdollisista esteettömistä tai muuten iäkkäille suunnatuista reiteistä sekä mahdollinen palautekanava liikkumisen esteistä ilmoittamiseen (esim. esteettömyys, talvikunnossapito).
Kunnan sosiaalisen median kanavat	Kävelyn ja pyöräilyn ajankohtaiset teemat, kuten vinkit liukastumisen estämiseksi, tasapainon ylläpitämiseen, tiedottaminen yhteisistä kävely- tai pyöräilylenkeistä ja muista tapahtumista.		Vinkit omatoimiseen liikkumiseen (esim. jumppaohjeita, reitit, iäkkäille suunnatut liikunta- / ja harrastusmahdollisuudet)
Kunnan tiedotuslehtinen		Kävelyn ja pyöräilyn ajankohtaiset teemat, kuten vinkit liukastumisen estämiseksi, tasapainon ylläpitämiseen, tiedottaminen yhteisistä kävely- tai pyöräilylenkeistä ja muista tapahtumista.	

ESIMERKKI: KUNNAN VIESTINTÄSUUNNITELMA KÄVELYN JA PYÖRÄILYN VIESTINTÄÄN 2/2

Viestinnän kanava	2 kuukauden välein	Kahdesti vuodessa	Vuosittain
Ilmoitustaulut		Kävelyn ja pyöräilyn ajankohtaiset teemat, kuten vinkit liukastumisen estämiseksi, tasapainon ylläpitämiseen, tiedottaminen yhteisistä kävely- tai pyöräilylenkeistä ja muista tapahtumista.	
Kohderyhmän kanssa työskentelevä henkilöstö		Opastetaan esim. vuosikellon mukaan henkilöstöä kertomaan kävelyyn ja pyöräilyyn liittyvistä ajankohtaisista asioista (varusteet, liukastumisen estäminen, näkyvyys jne.) iäkkäille.	
Paikallislehti		Paikalliset tapahtumat/kampanjat tai ajankohtaiset asiat (näkyminen, liukkaus, pyöräilykausi, jne.)	Henkilöhaastatteluja iäkkäistä, jotka liikkuvat itsenäisesti kävellen ja pyörällä.

ESIMERKKI: KÄVELYN JA PYÖRÄILYN Viestintäsuunnitelma – KEITÄ HALUTAAN TAVOITTA

Viestinnän kohderyhmä	Viestinnän tavoite	Mitä halutaan viestiä?	Mistä tavoitetaan?
Iäkkäät, jotka jo kävelevät ja/tai pyöräilevät säännöllisesti sekä iäkkäät, jotka eivät paljon liiku itsenäisesti	Kannustaa jatkamaan kävelyä ja/tai pyöräilyä sekä lisätä niitä entisestään arkiliikuntaan. Kannustaa kävelyn ja pyöräilyn pariin.	Mitä hyötyjä kävelystä ja pyöräilystä on. Miten toimintakykyä voidaan ylläpitää (omatoimiharjoitteet, kunnan tai yhdistysten tarjoamat palvelut tai tapahtumat). Miten kävelyä ja pyöräilyä voi hyödyntää esim. asiointimatkoilla. Kävelyn ja pyöräilyn apuvälineet, varusteet ja liikennesäännöt.	Esitteet, verkkosivut, iäkkäiden kanssa työskentelevät, paikallislehti, palveluiden yhteydessä, sosiaalinen media (Facebook, Instagram)
Iäkkäiden aikuiset lapset tai muut sukulaiset ja läheiset	Saadaan kiinnostumaan iäkkäiden itsenäisestä liikkumisesta ja välittämään tietoja iäkkäälle läheiselleen	- " -	Verkkosivut, sosiaalisen median kanavat (Facebook, Instagram), paikallisille myös esitteet ja paikallislehti
Kohderyhmän kanssa työskentelevä henkilöstö	Saada henkilöstö kannustamaan ja aktivoimaan iäkkäitä liikkumaan itsenäisesti.	Mitä hyötyjä kävelystä ja pyöräilystä on. Millaisten palveluiden ääreen iäkkäitä voidaan ohjata. Kävelyn ja pyöräilyn apuvälineet, varusteet ja liikennesäännöt.	Tiedotetaan henkilöstöä kävelyn ja pyöräilyyn liittyen mm. palveluista, varusteista, turvallisesta liikkumisesta, tukivälineistä ja niiden hankinnasta, jotta he osaavat kertoa näistä asiakkaalle.

ESIMERKKI: KUNNAN VIESTINTÄSUUNNITELMA PALVELULIIKENTEEN VIESTINTÄÄN

Viestinnän kanava	2 kuukauden välein	Kahdesti vuodessa	Vuosittain
Kunnan verkkosivut			Palveluliikenteen tietojen ja ABC-oppaan tarkistaminen ja tarvittaessa päivittäminen.
Kunnan sosiaalisen median kanavat	Nosto palveluliikenteestä		
Kunnan tiedotuslehtinen		Tiedot palveluliikenteestä	
Ilmoitustaulut		Tarkistetaan tietojen paikallaan olo: mainos palveluliikenteestä, esim. aikataulut ja visuaalinen palveluliikenteen ABC-opas.	Tarkistetaan esitteiden tietojen paikkansapitävyys (keille liikenne suunnattu, aikataulu, reitit, hinnat).
Kohderyhmän kanssa työskentelevä henkilöstö			Päivitetään henkilöstön tiedot palveluliikenteestä, jotta he osaavat kertoa palvelusta asiakkaalle. Esim. jaetaan palveluliikenteen ABC tai esite.
Paikallislehti		Ilmoitus palveluliikenteen aikataulusta tai lehtijuttu esim. palveluliikenteen käyttäjästä.	

ESIMERKKI: PALVELULIIKENTEEN VIESTINTÄ-SUUNNITELMA – KEITÄ HALUTAAN TAVOITTA 1/2

Viestinnän kohderyhmä	Viestinnän tavoite	Mitä halutaan viestiä?	Mistä tavoitetaan?
Iäkkäät, jotka ovat kokeilleet palveluliikennettä	Palveluliikennettä käytetään edelleen	Millaisilla matkoilla palveluliikenne palvelee. Mitä hyötyjä palveluliikenteen käytöstä on.	Esitteet, verkkosivut, palveluliikenteen kuljettaja. Lisäksi: - Erityisesti iäkkäät: paikallislehti, palveluiden yhteydessä - Nuoremmat aikuiset ja iäkkäät lisäksi: sosiaalinen media (Facebook, Instagram)
Iäkkäät, jotka eivät tunne palveluliikennettä	Saadaan kokeilemaan palveluliikennettä	Millaisilla matkoilla palveluliikenne palvelee. Miten palveluliikennettä konkreettisesti käytetään ja millaista kalusto ja kuljettajat ovat. Mistä saa lisätietoja.	Esitteet, verkkosivut Lisäksi: - Erityisesti iäkkäät: paikallislehti, palveluiden ja eri tapahtumien yhteydessä - Nuoremmat aikuiset ja iäkkäät lisäksi: sosiaalinen media (Facebook, Instagram)
Iäkkäät, jotka eivät koe palveluliikennettä omakseen	Saadaan muuttamaan käsitystään palveluliikenteestä	Keille palveluliikenne on suunnattu, minkä tyyppiset ihmiset palveluliikennettä käyttävät.	Esitteet, verkkosivut Lisäksi: - Erityisesti iäkkäät: paikallislehti, palveluiden ja eri tapahtumien yhteydessä - Nuoremmat aikuiset ja iäkkäät lisäksi: sosiaalinen media (Facebook, Instagram)

ESIMERKKI: PALVELULIIKENTEEN VIESTINTÄ-SUUNNITELMA – KEITÄ HALUTAAN TAVOITTA 2/2

Viestinnän kohderyhmä	Viestinnän tavoite	Mitä halutaan viestiä?	Mistä tavoitetaan?
Iäkkäiden aikuiset lapset tai muut sukulaiset	Saadaan kiinnostumaan palveluliikenteestä ja kertomaan siitä iäkkäälle sukulaiselleen	Millaisilla matkoilla palveluliikenne palvelee. Mitä hyötyjä sen käytöstä on. Miten sitä konkreettisesti käytetään ja miten sitä voi kokeilla.	Verkkosivut, sosiaalisen median kanavat (Facebook, Instagram), paikallisille myös esitteet ja paikallislehti
Kohderyhmän kanssa työskentelevä henkilöstö			Päivitetään henkilöstön tiedot palveluliikenteestä, jotta he osaavat kertoa palvelusta asiakkaalle. Esim. jaetaan palveluliikenteen ABC tai esite.

5. TOIMENPIDE-EHDOTUKSET IÄKKÄIDEN ITSENÄISEN LIIKKUMISEN EDISTÄMISEEN

IDEAPANKKI LIIKKUMISEN OHJAUKSEN TOIMENPITEISTÄ

IDEAPANKKI LIIKKUMISEN OHJAUKSEN TOIMENPITEISTÄ 1/13

1. Penkkilenkit lepo- ja jumppahetkiin

Lisätään penkkejä sopivin välimatkoisin reiteille, joita etenkin ikäihmiset käyttävät asiointimatkoilla ja virkistykseen. Penkkejä voidaan käyttää sekä levähtämiseen että jumppaan. Jumppaa varten penkkien yhteyteen voidaan lisätä jumppaohjeita esimerkiksi eri teemoilla ja eri kohderyhmille sopiviksi.

Penkkien sijoitteluissa, välimatkoissa ja mallissa huomioitavaa on, sijoitetaanko penkit esteettömyyden perustasolle vai esteettömyyden erikoistasolle. Penkkilenkin suunnittelussa kannattaa hyödyntää SuRaKu-ohjeita, joissa on annettu ohjeita mm. mitoitusliikkeen liittyen.

Vinkkejä penkkilenkkiin Kruunupyystä ja Raumalta:

<https://www.kronoby.fi/fi/vapaa-aika-and-matkailu/penkkilenkki/>

<https://www.rauma.fi/vapaa-aika-ja-liikunta/kulttuuri/senioreiden-kulttuuriviikot/penkkilenkki-2/>

IDEAPANKKI LIIKKUMISEN OHJAUKSEN TOIMENPITEISTÄ 2/13

2. Liikenneturvallisuuskävely

Liikenneturvallisuuskävelyn tavoitteena on, että ikäihmiset näkyvät liikenteessä ja osaavat toimia turvallisesti.

Tehdään ikäihmisten kanssa kävelyretki, jossa käydään tärkeimmissä palveluissa: kaupassa, pankissa, postissa, apteekissa, terveyskeskuksessa. Kävelyn aikana haetaan yhdessä turvallisimmat kävelyreitit ja tienylityspaikat. Käydään läpi, miten missäkin kohdassa tulisi toimia ja mitä pitäisi ottaa huomioon. Jos kävelyretkellä havaitaan esim. esteettömyyspuutteita, ilmoitetaan niistä kunnan tekniselle toimelle tai maanteiden osalta ELY-keskukselle (palautevayla.fi). Myös mahdollisista turvattomuuden tunnetta aiheuttavista asioista kannattaa ilmoittaa tienpitäjälle tai muulle sopivalle taholle.

Kävelyretkelle lähtiessä voidaan osallistujille jakaa heijastinvaljaat, jotka puetaan päälle. Keskustellaan heijastinten/heijastinvaljaiden tärkeydestä ja kannustetaan käyttämään niitä myös omatoimisesti liikkuesssa.

IDEAPANKKI LIIKKUMISEN OHJAUKSEN TOIMENPITEISTÄ 3/13

3. Liikennesäännöt tutuksi iäkkäille

Järjestetään esimerkiksi yhteistyössä Liikenneturvan kouluttajan kanssa liikennesääntöinfo iäkkäille. Kerrataan yhdessä etenkin ikäihmisten liikkumiseen liittyviä liikennesääntöjä. Tavoitteena on parantaa ikäihmisten tietämystä liikennesäännöistä myös senioriskoottereiden ja muiden iäkkäille suunnattujen sähköisten kulkuvälineiden osalta.

Samalla tilaisuuden tavoitteena on rohkaista ja kannustaa iäkkäitä itsenäiseen liikkumiseen.

Tilaisuudessa voi esimerkiksi jalkautua kaduille tutustumaan käytännössä liikenteessä liikkumiseen.

4. Turvavarusteet helposti käyttöön –tapahtuma

Järjestetään erillinen ikäihmisille suunnattu tapahtuma, jossa opastetaan nastojen käyttöä kengänpohjissa, kävelysauvojen ja rollaattoreiden valinnassa, näkymisessä liikenteessä kävellen ja pyörällä heijastimin/heijastinvaljain sekä pyörän valoin ja opastetaan pyöräilykypärän valintaan.

Tilaisuuden voi myös yhdistää muihin ikäihmisiä tavoittaviin tapahtumiin (esim. vanhusneuvostojen tai järjestöjen tapahtumat).

Tapahtumassa voidaan jakaa nastapohjallisia kenkiin, heijastavia tuotteita tai pyörän valoja. Tapahtumaan voidaan kutsua myös apuvälineiden esittelijä.

IDEAPANKKI LIIKKUMISEN OHJAUKSEN TOIMENPITEISTÄ 4/13

5. Talvitreffit

Järjestetään ikäihmisten talvitreffit ja kannustetaan heitä ulkoilemaan ja liikkumaan myös talviaikana.

Treffipaikka on hyvä valita läheltä ikäihmisiä, enintään puolen kilometrin päästä asunnosta, jotta matkasta ei tule iäkkäille kynnystä.

Treffeillä voidaan tehdä pienimuotoista taukojumppaa, jutella ja tarjoilla lämmintä mehua ja kahvia.

Treffeillä voidaan opastaa myös talvipukeutumiseen ja talvivarusteiden käyttöön sekä turvavälineisiin, kuten kenkien nastapohjallisiin ja heijastinvaljaisiin. Ikäihmisiä voidaan neuvoa ja yhdessä selvittää, mistä kunnasta saa tarvittavia talvivarusteita ja voiko niistä tehdä tarvittaessa esimerkiksi yhteistilauksen verkkokaupasta.

IDEAPANKKI LIIKKUMISEN OHJAUKSEN TOIMENPITEISTÄ 5/13

6. Rollaattorit ja pyörät ajokuntoon -tempaus

Pidetään esim. keväisin pyöräilyviikolla tai muutoin pyöräilykauden alkaessa ikäihmisille suunnattu tempaus, jossa käydään läpi rollaattorien ja pyörän kunnostusta ja pyöräilyyn tarvittavia varusteita. Rollaattorin ja pyörän voi kunnostaa joko itse mallia katsoen tai huollon voi tehdä esim. pyörähuoltamon edustaja. Tapahtumaan voidaan osallistaa myös esim. nuoria ja muita vapaaehtoisia huoltamaan rollaattoreita ja pyöriä.

Tempaukseen voidaan pyytää mukaan apuvälineliikkeiden ja pyöräliikkeiden edustajia, jotka voivat esitellä iäkkäimmille sopivia pyörämalleja, sähköpyöriä, kolmipyöräisiä sekä tavarapyöriä.

Tempauksessa voi olla mukana myös esim. riksapyörä, jolla voi tehdä pieniä pyöräilykierroksia.

IDEAPANKKI LIIKKUMISEN OHJAUKSEN TOIMENPITEISTÄ 6/13

7. Pyöräilyn koulutusretki iäkkäille

Järjestetään ikäihmisille koulutustilaisuus iäkkäiden turvallisesta pyöräilystä. Tilaisuudessa käydään läpi mm. miten iäkkään kognitiivinen ja fyysinen toiminta muuttuu iän myötä ja mitä vaikutuksia tasapainolla, aisteilla, lääkkeillä ja alkoholilla on pyöräilyyn ja ajoterveyteen. Tilaisuudessa kerrotaan pyöräilykypärän käytöstä sekä muista pyöräilyyn liittyvistä varusteista (valot ja heijastimet, vaatetus) sekä muistutetaan huolehtimaan pyörän kunnosta.

Tilaisuuden tavoitteena on tukea, kannustaa ja opastaa ikäihmisiä pyöräilemään turvallisesti toimintakyvyn sallimissa rajoissa ja samalla kasvattaa heidän luottamustaan pyöräilytaitoihinsa.

Tilaisuuden päätteeksi voidaan toteuttaa pyöräretki yhdessä ja sosiaalisen tuen kautta rohkaista hyväkuntoisia ikäihmisiä pyöräilemään.

IDEAPANKKI LIIKKUMISEN OHJAUKSEN TOIMENPITEISTÄ 7/13

8. Senioritreffit

Järjestetään ikäihmisille yhteisiä tapaamisia erilaisten liikkumismuotojen parissa. Mennään esimerkiksi yhdessä hitaan liikkumisen retkelle lähikohteeseen nokipannukahville tai kävellään lyhyen matkan päässä olevaan kahvilaan, pysähdytään välillä levähtämään ja venyttelemään. Treffien teemana voi olla myös harjoitteet tasapainon, koordinaation, liikkuvuuden ja muistin ylläpitämiseen.

Tavoitteena on saada ikäihmiset liikkumaan, kertoa liikunnan hyödyistä ja liikkumattomuuden haitoista. Samalla luodaan tärkeä sosiaalinen tapahtuma etenkin yksin asuville iäkkäille.

Toimintaa voi olla esim. kerran kuukaudessa tai muutaman kerran vuodessa.

Senioritreffeistä viestitään eri kanavissa, tapahtumissa ja palveluiden yhteydessä sekä mm. vanhus- ja vammaisneuvostojen tapaamisissa.

IDEAPANKKI LIIKKUMISEN OHJAUKSEN TOIMENPITEISTÄ 8/13

9. Talvella liikkumaan!

Markkinoidaan iäkkäille kunnissa järjestettävää talviliikuntaa/-toimintaa eri kanavissa. Järjestetään iäkkäille infotilaisuus kunnan talviajan liikuntatarjonnasta. Samalla voidaan suunnitella erilaisia kimppakyytejä yhdessä kävellen, autolla tai asiointiliikenteellä eri harrastustoimintoihin. Esimerkiksi kunta tai muut toimijat voivat järjestää kohdennettuja kuljetuksia iäkkäille sisäliikunnan pariin, kuten uimahalleihin, kuntosaleille tai iäkkäille suunnattuihin yhteisiin jumppa- tai liikuntahetkiin.

Hiihtolatuja kannattaa tehdä myös sellaisiin paikkoihin, joissa on tasamaata. Tasamaanladut kannustavat iäkkäitä hiihtämään, koska kaatumisen pelko pienenee, eikä hiihto ole liian kuormittavaa, kuten mäkisissä maastoissa.

IDEAPANKKI LIIKKUMISEN OHJAUKSEN TOIMENPITEISTÄ 9/13

10. Järjestettyä harrastustoimintaa toimintakyvyn ylläpitämiseksi

Ikäihmisille tarjotaan erilaisia toimintakyvyn ylläpitämistä tukevia harrastusryhmiä kuten ohjattua kuntosaliharjoittelua, jumpparyhmiä ja voima- ja tasapainoryhmiä. Ryhmien muodostamisessa huomioidaan erilaiset kohderyhmät aina hyväkuntoisista ja innokkaista ikäihmisistä niihin, jotka eivät koe kunto- tai liikkuvuusharjoittelua omakseen.

Ryhmistä viestitään aktiivisesti eri kanavissa. Viestinnässä otetaan huomioon erilaiset kohderyhmät. Esimerkiksi sellaiset, jotka eivät koe toimintaa omakseen tai kokevat toimintakykynsä olevan liian alhainen, kaipaavat kannustusta ja tietoa siitä, että ryhmään voi osallistua matalalla kynnyksellä. Tärkeintä on saada ikäihminen kokeilemaan palvelua ensimmäisen kerran, sillä se madaltaa osallistumisen kynnystä tuleville kerroille.

11. Viestintäkampanja toimintakyvyn ylläpitämiseksi

Toteutetaan viestintäkampanja, jossa kerrotaan liikkumisen hyödyistä ja annetaan konkreettisia vinkkejä harjoitteisiin, joita iäkäs voi toteuttaa itsenäisesti. Harjoitteet voivat liittyä esimerkiksi tasapainon, koordinaation, liikkuvuuden tai muistin ylläpitämiseen.

Viestintäkampanja voi laajuudesta riippuen olla esimerkiksi viikon, kuukauden tai puolen vuoden pituinen. Viestintäkanavat voi valita kohderyhmän mukaisesti: ne voi toteuttaa printtijulkaisuissa (esim. paikallislehti) tai sosiaalisessa mediassa.

Toteutuksessa on huomioitava selkeys: toteutustapa voi olla video tai selkeät materiaalit, joissa on hyödynnetty kuvia ja tekstiä.

Mikäli iäkkäillä on käytössä tietokoneita tai älylaitteita, voidaan toteuttaa harjoittelukampanja myös ohjatusti tiettyyn aikaan videon välityksellä.

IDEAPANKKI LIIKKUMISEN OHJAUKSEN TOIMENPITEISTÄ 10/13

12. Seniorikummit

Haetaan viestinnän keinoilla ja terveydenhuollon kautta iäkkäille seniorikummeja kunnista. Seniorikummi voi auttaa iäkkäitä asioilla käymisessä ja tulla asioille mukaan ikäihmisen tueksi, jolloin ikäihminen saa samalla liikuntaa ja sosiaalisia kohtaamisia. Samassa yhteydessä ikäihminen voi tutustua kummin kanssa sopiviin asiointireitteihin ja saada itselle varmuutta liikkua asiointimatkat myös itsenäisesti.

Kummi voi opastaa ikäihmistä käyttämään sopivia varusteita (myös turva- ja tukivarusteita) ulkoilussa eri vuodenaikoina ja eri keleillä.

Kummin kanssa ikäihminen voi käydä myös eri liikuntapalveluissa ja -kohteissa tutustumassa itselleen sopiviin liikuntamuotoihin.

13. Palveluliikenteen tapahtumat ja kampanjat

Palveluliikennettä kannattaa esitellä eri tapahtumissa (iäkäsjärjestöt, Liikenneturvan Ikäihminen liikenteessä –tilaisuus): kerrotaan palveluliikenteen tarjonnasta. Tilaisuuteen otetaan mukaan kuljettaja ja auto: tehdään tutuksi ja madalletaan kynnystä kokeilla palveluliikennettä.

Lippukampanjat ja tutustumistarjoukset esim. euron matka tai maksuton palveluliikenne teemaviikon ajan. Kampanjasta viestitään aktiivisesti printtimediassa, digitaalisissa kanavissa ja esim. vanhus- ja vammaisneuvostojen kautta. Kaupalliset palvelut kannattaa pyytää mukaan kampanjoihin: esim. kun saavut palveluliikenteellä kauppaan, saat kahvipaketin.

Erilaisten kunnassa järjestettävien tapahtumien yhteydessä kerrotaan, pääseekö tapahtumaan saapumaan palveluliikenteen nykyisillä vuoroilla tai erikseen järjestetyllä kuljetuksella.

IDEAPANKKI LIIKKUMISEN OHJAUKSEN TOIMENPITEISTÄ 11/13

14. Palveluliikenteen esittelypiste

Esimerkiksi toritapahtumiin tai arkisin kauppojen läheisyyteen toteutetaan esittelypiste, jossa kerrotaan palveluliikenteen tarjonnasta ja esitellään autoa sekä kuljettajia.

Hyötynä esittelypisteessä on, että nämä ovat matalan kynnyksen keskustelutilaisuuksia asiakkaan ja palveluntarjoajan kesken, joissa voidaan lisätä kuntalaisten tietoisuutta palveluliikenteen tarjonnasta sekä keskustella mieltä askarruttavista kysymyksistä.

15. Palikaveri

Vapaaehtoistoimintaa, jossa palikaverin voi pyytää mukaan avustamaan palveluliikenteen käyttämisessä ja mahdollisesti myös asioinnissa.

Palveluliikenteen kokeilemiseen voidaan kannustaa siten, että iäkkään seuraksi lähtee toinen henkilö, joka avustaa palveluliikenteen käytössä. Henkilö voi olla paitsi palikaveri, myös muu vapaaehtoinen tai yhdistyksen jäsen, terveydenhuollon työntekijä, naapuri tai oma läheinen. Toiminnan edistämiseksi on hyvä tehdä viestintää potentiaalisille avustajille ja toteuttaa kampanja toiminnan käynnistämisestä esimerkiksi viestinnällä.

IDEAPANKKI LIIKKUMISEN OHJAUKSEN TOIMENPITEISTÄ 12/13

16. Asiointiliikenteen brändäys

Nimetään palveluliikenne helposti muistettavalla ja esim. kuntaan sopivan teemaisella nimellä. Voidaan suunnitella logo, jota käytetään palveluliikenteen viestinnässä.

Autot voidaan teipata brändin mukaiseksi (viereisessä kuvassa esimerkki Iistä).

Esimerkkejä: Kittilän Meän Pirssi, Joensuun Noutopoika, Oulun Onni-palveluliikenne, Nokian Kymppilinja, Hollolan Aapeli (asiointiliikenne) ja Hoppa (palveluliikenne)

Hyödyt: Auttaa palveluliikenteen tunnettavuuden ja tunnistettavuuden parantamisessa.

IDEAPANKKI LIIKKUMISEN OHJAUKSEN TOIMENPITEISTÄ 13/13

17. Asiointiliikenteestä ja liikuntapalveluista viestiminen iäkkäiden kanssa työskenteleville

Viestitään ikäihmisten kanssa työskenteleville sekä asiointiliikenteen tarjonnasta että erilaisista liikkumispalveluista. Työntekijöiden on tärkeää tuntea tarjonta, jotta he voivat ohjata ikäihmisiä asiointiliikenteen käyttöön. Myös erilaiset liikuntapalvelut on tärkeä tuntea, jotta niistä osataan vinkata iäkkäille matalallakin kynnyksellä.

Kerätään tärkeimmät tiedot asiointiliikenteestä ja toisaalta ajankohtaiset tiedot liikkumis- ja liikuntapalveluista. Viestitään niitä sopivia kanavia pitkin sekä kunnan että hyvinvointialueen työntekijöille esimerkiksi kahdesti vuodessa.

18. Asiointiliikenteen markkinoiminen eri kohderyhmille

Liikenteen kannattavuutta voidaan parantaa markkinoimalla asiointiliikennettä eri kohderyhmille, kuten työikäisille, lomalla oleville koululaisille tai matkailijoille ja mökkiläisille.

Viestintä voi painottua verkkosivuille ja sosiaalisen median kanaviin. Matkailijoille ja mökkiläisille viestiessä kannattaa hyödyntää matkailuorganisaatioiden ja -yriytysten kanavia sekä matkailulehtisiä.

VINKKEJÄ ITSENÄISEN LIIKKUMISEN MAHDOLLISUUKSISTA VIESTIMISEEN

VINKKEJÄ ITSENÄISEN LIIKKUMISEN MAHDOLLISUUKSISTA VIESTIMISEEN 1/2

1. Varmistetaan, että kunnan verkkosivuilla on kerrottu asiointiliikenteen oleelliset tiedot (katso tiedot sivulta 54: Mistä asioista kannattaa viestiä 1/2). Tiedon pitää olla myös näkörajoitteisten saavutettavissa. Tämä on hyvä huomioida erityisesti esimerkiksi palveluliikenteen aikataulutietoja julkaistaessa. Jos on mahdollista, verkkosivuilla on hyvä olla toiminto tekstien kuuntelua varten.
2. Lisätään kunnan verkkosivuille tiedot erilaisista iäkkäille suunnatuista tai käytettävissä olevista reiteistä kuten esteettömistä reiteistä, penkkilenkistä tai erilaisista teemapoluista (mm. reitin pituus, vaativuus, sijainti, palvelut, kartta).
3. Lisätään kunnan verkkosivuille tieto väylien talvikunnossapidosta. Esimerkiksi mitkä reitit ovat talvikunnossapidon piirissä, millaisia kriteereitä esimerkiksi kunnossapidon ajoitukseen liittyy. Lisäksi palautekanavat, jonne voi antaa palautetta talvikunnossapidosta. (Esimerkki kriteerien esittämisestä verkkosivuilla: [Kempeleen kunta](#).)
4. Jaetaan toimintakyvyn ylläpitämiseksi konkreettisia ja helposti toteutettavia harjoitteita ja vinkkejä sosiaalisessa mediassa, paikallislehdessä, kunnan tiedotuslehdissä ja ilmoitustauluilla.
5. Viestitään itsenäiseen liikkumiseen liittyvistä kampanjoista, tapahtumista, liikuntaryhmistä ja muista ajankohtaisista asioista esimerkiksi paikallislehdessä, kunnan tiedotuslehdissä, ilmoitustauluilla, sosiaalisessa mediassa ja verkkosivuilla.

KUNTAKOHTAISET AINEISTOT

II: VINKIT KÄVELYN JA PYÖRÄILYN EDISTÄMISEEN

- Nastakampanjan jatkaminen vuosittain ja niiden sekä muiden tukivälineiden käytössä opastaminen (esim. tapahtuma).
- Jatketaan kunnassa avustusten myöntämistä eläkeläisjärjestöille mm. liikuntaryhmiin, salivuoroille.
- Järjestetään yhteistä toimintaa iäkkäille, kuten kävelyretkiä.
- Hyödynnetään osallistavaa budjetointia iäkkäille suunnattuihin kohteisiin, kuten senioripuiston rakentamiseen helposti saavutettavalle ja keskeiselle paikalle tai iäkkäille soveltuvien liikuntavälineiden lisäämiseen puistoon/leikkipuistoon (esimerkkinä Oolannin esteetön luontopolku).
- Lisätään levähdyspenkkejä iäkkäiden käyttämille reiteille, esimerkiksi palvelukohteisiin johtavien väylien varrelle. Penkkien yhteyteen voidaan lisätä esimerkiksi tasapainon ylläpidon harjoitteluun liittyviä ohjeita. Tasapaino-/jumppaliikeohjeita voi lisätä myös olemassa oleviin penkkeihin, jotka ovat sijainniltaan ja kunnoltaan hyviä. (Katso liikkumisen ohjauksen toimenpidevinkki nro 1. s. 67)
 - Penkeistä voi toteuttaa penkkilenkin, josta voi tehdä kartan ja opasteen kunnan verkkosivuille. Penkkilenkkiä voi markkinoida mm. paikallislehdissä, sosiaalisessa mediassa sekä vanhusneuvostossa. Penkkilenkille voi järjestää avajaiset, jonne kutsutaan eri tahoja, esimerkiksi liikunnanohjaaja opastamaan tasapainoa ja koordinaatiota ylläpitävissä liikkeissä, tekninen toimi kertomaan penkeistä ja reitistä.
- Toteutetaan kuntaan esteettömyyskartoitus ja parannetaan sen avulla ympäristön esteettömyyttä.
- Tehdään viestintäsuunnitelma ikäihmisille viestimisestä. Katso Tarkemmat ohjeet ja esimerkit luvusta 4 Liikkumismahdollisuuksista viestiminen.
- Katso myös ideapankki liikkumisen ohjauksen toimenpiteistä (alkaen s. 66).

II: ASIOINTILIIKENTEN NYKYTILA

- Iissä asointiliikenne toimii nimellä Iikka. Iikka liikennöi maanantaista perjantaihin aamuisin ja iltapäivisin Kuivaniemen, Olhavan ja Iin välillä. Iikka liikennöi myös kerran viikossa Ojakylän, Oijärven, Jakkurannan, Jakkukylän ja Seljanperän alueilla. Iikka on avointa joukkoliikennettä ja sen kyytiin pääsevät kaikki matkustajat. Iikka mahdollistaa myös esimerkiksi lukiolaisten kyydit Kuivaniemen ja Olhavan alueilta Iihin.
- Iikalle on määritelty valmis reitti, mutta kyyti on joustava ja se voi tarvittaessa poiketa hakemaan asiakkaita reitin varrelta esimerkiksi suoraan kotoa
- Iikka toimii varsinaisten ajojen välissä myös kutsupohjaisena palveluliikenteenä. Kutsupohjainen palveluliikenne toimii pääasiassa Iin Haminan ja lähikylien ympäristössä ennakotilauksesta. Kutsupohjaisella liikenteellä hoidetaan lyhyitä kuljetuksia esimerkiksi kotoa terveyskeskukseen tai kauppaan.

II: ASIOINTILIIKENTEN KEHITTÄMINEN

Teema	Nykytila	Kehittämistarpeet
Teema: Asiointiliikenteen (yksikkö)kustannukset	83 400 €/vuosi n. 29 €/matkustaja	Reitistö kattava ja liikenteen kustannus kohtuullinen.
Teema: Matkustajamäärä suhteessa liikenteen määrään	861 matkustajaa (1-4/23)	Matkustajamäärä voisi olla auton koko ja väestömäärä huomioiden parempi, liikennettä on tarve markkinoida aktiivisesti.
Teema: Liikenteen palvelutaso (tilaaminen, avustaminen)	Ennakkotilaus lyhyisiin siirtokuljetuksiin. Tukea tarvitsevia avustetaan autoon nousussa ja poistumisessa. Henkilökohtaiset avustajat pääsevät mukaan veloituksetta.	Palvelutaso liikenteessä hyvällä tasolla.
Teema: Asiointipäivien ja -aikojen sopivuus	Kuivaniemi – Micropolis joka arkipäivä. Muilla reiteillä 1 asiointipäivä/viikko. Kutsuohjattu liikenne Haminan ja lähikyläiden ympäristössä arkisin päivittäin.	Asiointipäivät- ja ajat sopivat pääasiassa hyvin palveluiden aukioloihin. Pankkipalvelut saatavilla vain keskiviikkoisin. 1,5-2 tunnin asiointiaika kuntakeskuksessa vastaa toivottua asiointiaikaa.
Teema: Liikenteen esteettömyys	Matalalattiainen auto	Esteettömyys huomioitu.
Teema: Yhdistelymahdollisuudet (muiden hallintokuntien kuljetuksiin)	Waltti-lippujärjestelmä mahdollistaa vaihdolliset yhteydet Oulun seudun joukkoliikenteen busseissa. Kuljetuksessa myös lukiolaisia.	Aikataulun arviointi seuraavan kilpailutuksen yhteydessä.

KAJAANI: VINKIT KÄVELYN JA PYÖRÄILYN EDISTÄMISEEN

- Järjestetään yhteistä toimintaa iäkkäille, kuten kävelyretkiä, ohjattuja kuntosalivuoroja, uintia, polvijumppaa sekä elokuviin, teatteriin ja muuhun virkistystoimintaan yhdessä kulkemista.
- Lisätään levähdyspenkkejä iäkkäiden käyttämille reiteille, esimerkiksi palvelukohteisiin johtavien väylien varrelle. Penkkien yhteyteen voidaan lisätä esimerkiksi tasapainon ylläpidon harjoitteluun liittyviä ohjeita. (Katso liikkumisen ohjauksen toimenpidevinkki nro 1. s. 67)
 - Penkeistä voi toteuttaa penkkilenkin, josta voi tehdä kartan ja opasteen kunnan verkkosivuille. Penkkilenkkiä voi markkinoida mm. paikallislehdissä, sosiaalisessa mediassa sekä vanhusneuvostossa. Penkkilenkille voi järjestää avajaiset, jonne kutsutaan eri tahoja, esim. liikunnanohjaaja opastamaan jumppaliikkeissä, tekninen toimi kertomaan penkeistä ja reitistä, jne.
- Parannetaan esteetöntä ympäristöä korjaamalla esteettömyyskartoituksessa havaittuja puutteita suositusten mukaisesti.
- Rakennetaan senioripuisto tai lisätään esimerkiksi leikkipuistoihin (esim. Rantapuistoon) myös iäkkäille sopivia liikuntavälineitä ja pöytäryhmiä oleskeluun.
- Kunta huolehtii talvikunnossapidosta, jotta liikkuminen kävellen ja pyörällä on turvallista ja mahdollisimman sujuvaa. Myös auraushiekkojen nopea poistaminen keväisin.
- Kunnossapidetään talvella jokin sopiva luontopolku, jonka laavulle/nuotiopaikalle on esteetön, iäkkäitä palveleva reitti.
- Hankitaan liukuesteitä tai nastoja jalkineisiin. Tuetaan sekä opastetaan niiden käytössä, esimerkiksi tapahtuman yhteydessä.
- Tehdään viestintäsuunnitelma ikäihmisille viestimisestä. Katso tarkemmat ohjeet ja esimerkit luvusta 4 Liikkumismahdollisuuksista viestiminen.
- Katso myös ideapankki liikkumisen ohjauksen toimenpiteistä (alkaen s. 66).

KAJAANI: ASIOINTILIIKENTEN NYKYTILA

- Kajaanissa toimii palveluliikenne Pikku-Pete. Pikku-Pete liikennöi vuoden ympäri maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin. Pikku-Pete koostuu neljästä reitistä, jotka ajetaan liikennöintipäivinä kerran päivässä meno-paluuna. Reitit suuntautuvat noin neljän kilometrin säteelle Kajaanin keskustasta Lehtikankaan, Komiahon, Nakertajan ja Lohtajan suuntiin.
- Pikku-Petelle on määritelty valmis reitti, mutta se voi tehdä pieniä poikkeamia ajoreitiltä ja hakea asiakkaan esimerkiksi suoraan kotoa. Nouto- tai vientipoikkeamia tehdään ennakkotilausten mukaisesti. Ennakkotilaukset tehdään soittamalla suoraan kuljettajan autopuhelimeen klo 8 alkaen.
- Pikku-Pete on avointa joukkoliikennettä ja kyytiin pääsevät kaikki matkustajat.

KAJAANI: ASIOINTILIIKENTEN KEHITTÄMINEN

Teema	Nykytila	Kehittämistarpeet
Teema: Asiointiliikenteen (yksikkö)kustannukset	51 805 € / vuosi n. 10 € / matkustaja	Kustannus muihin kuntiin verrattuna hyvällä tasolla.
Teema: Matkustajamäärä suhteessa liikenteen määrään	Matkustajia 4789 (22)	Matkustajamäärä hyvällä tasolla.
Teema: Liikenteen palvelutaso (tilaaminen, avustaminen)	Normaalireitistä poikkeavalle reitille kyydin tilaus klo 8 alkaen. Kuljettaja auttaa autoon nousussa ja poistumisessa. Henkilökohtaiset avustajat eivät pääse ilmaiseksi kuljetuksiin.	Voisi harkita avustajien matkustamista ilmaiseksi.
Teema: Asiointipäivien ja -aikojen sopivuus	Asiointipäivät ma, ke ja pe.	Asiointipäivät sopivat hyvin palveluiden aukioloaikoihin. Kyselyn mukaan suosituimmat asiointipäivät ovat juuri ma, ke ja pe.
Teema: Liikenteen esteettömyys	Sopii pyörätuoliasiakkaille.	
Teema: Yhdistelymahdollisuudet (muiden hallintokuntien kuljetuksiin)	Ei tiedossa/ei yhdistelyä muihin kuljetuksiin	Matkustajamäärien arviointi ja mahdollinen hyödyntäminen muiden yksiköiden kuljetustarpeisiin, mikäli liikenteessä on vajaakäytöllä olevia ajaja.

KUHMO: VINKIT KÄVELYN JA PYÖRÄILYN EDISTÄMISEEN

- Järjestetään iäkkäille yhteistä toimintaa, kuten kävelyretkiä, jumppaa ja kansalaisopiston piirejä Perukassa.
- Opastetaan iäkkäitä tukivälineiden käytössä ja hankitaan liukuesteitä tai nastoja jalkineisiin.
- Tehostetaan talvikunnossapitoa etenkin liukkaudentorjunnan osalta.
- Päivitetään kunnan esteettömyyskartoitus ja parannetaan sen avulla kunnan esteettömyyttä.
- Lisätään levähdyspenkkejä iäkkäiden käyttämille reiteille, esimerkiksi palvelukohteisiin johtavien väylien varrelle. Penkkien yhteyteen voidaan lisätä esimerkiksi tasapainon ylläpidon harjoitteluun liittyviä ohjeita. Tasapaino-/jumppaliikeohjeita voi lisätä myös olemassa oleviin penkkeihin, jotka ovat sijainniltaan ja kunnoltaan hyviä. (Katso liikkumisen ohjauksen toimenpidevinkki nro 1. s. 67)
 - Penkeistä voi toteuttaa penkkilenkin, josta voi tehdä kartan ja opasteen kunnan verkkosivuille. Penkkilenkkiä voi markkinoida mm. paikallislehdissä, sosiaalisessa mediassa sekä vanhusneuvostossa. Penkkilenkille voi järjestää avajaiset, jonne kutsutaan eri tahoja, esim. liikunnanohjaaja opastamaan jumppaliikkeissä, tekninen toimi kertomaan penkeistä ja reitistä, jne.
- Rakennetaan senioripuisto tai lisätään iäkkäille suunnattuja liikuntavälineitä jo olemassa oleviin puistoihin, leikkipuistoihin tai muille alueille, jossa iäkkäät viihtyvät ja ovat helposti saavutettavissa.
- Tehdään viestintäsuunnitelma ikäihmisille viestimisestä. Katso tarkemmat ohjeet ja esimerkit luvusta 4 Liikkumismahdollisuuksista viestiminen.
- Katso myös ideapankki liikkumisen ohjauksen toimenpiteistä (alkaen s. 66).

KUHMO: ASIOINTILIIKENTEN NYKYTILA

- Kuhmossa palvelu-/asiointiliikenne on suunnattu taajaman ulkopuolisille kuljetustarpeille. Asiointiliikenne on kaikille matkustajille avointa.
- Asiointiliikenne järjestetään koulukuljetusten yhteydessä. Asiointiliikennettä on tarjolla ma-pe Lentiiran ja Iivantiiran suuntiin, keskiviikkoisin Vepsän suuntaan, torstaisin Jonkerin, Lauvuksen ja Rastin suuntaan sekä perjantaisin Juonnon ja Kortejärven suuntaan.
- Asiointiliikenne voi poiketa reitiltä esimerkiksi hakemaan asiakkaan kotoa, mikäli se on aikataulun huomioon ottaen mahdollista. Asiakkaan on sovittava autonkuljettajan kanssa paikka, josta hänet haetaan kotimatalle.

KUHMO: ASIOINTILIIKENTEN KEHITTÄMINEN

Teema	Nykytila	Kehittämistarpeet
Teema: Asiointiliikenteen (yksikkö)kustannukset	24 911 €, vuonna 2022 asiointiliikenteessä 7 matkustajaa, joista 6 vakituista käyttäjää.	
Teema: Matkustajamäärä suhteessa liikenteen määrään	Ei tiedossa	Matkustajaseuranta tarpeen toteuttaa.
Teema: Liikenteen palvelutaso (tilaaminen, avustaminen)	Kuljettaja ei avusta palveluliikenteessä. Aikatauluja ja reittejä voi kysyä kuljetussuunnittelijalta.	Kuljettaja voisi avustaa esimerkiksi autoon nousussa ja poistumisessa. Tämä voisi lisätä huonokuntoisempien matkustajien mahdollisuutta käyttää liikennettä. Aikataulut ja reitit olisi hyvä olla nähtävillä esim. nettisivuilla.
Teema: Asiointipäivien ja -aikojen sopivuus	Ma-pe Lentiira ja Iivantiira. Ke: Vepsan suunta, To: Jonkeri, Lauvus ja Rasti, Pe: Juonto, Kortejärvi.	Asiointipäivät sopivat pääasiassa hyvin palveluiden aukioloaikoihin. Pankin kassapalveluita ei ole saatavilla torstaisin.
Teema: Liikenteen esteettömyys	Ei tiedossa	Kiinnitettävä huomiota liikenteen esteettömyyteen.
Teema: Yhdistelymahdollisuudet (muiden hallintokuntien kuljetuksiin)	Palvelu-/asiointiliikenne yhdistetty kaupungin koulukuljetuksiin.	Hienoa, että palveluliikenne on voitu yhdistää koulukuljetuksiin.

KUUSAMO: VINKIT KÄVELYN JA PYÖRÄILYN EDISTÄMISEEN

- Nastakampanjan jatkaminen vuosittain. Opastetaan ja tuetaan iäkkäitä niiden käytössä.
- Järjestetään yhteistoimintaa iäkkäille, kuten kävelyretkiä.
- Ikäihmisten asuinalueilla kävelyteiden hiekoituksen priorisointi ensimmäiseen luokkaan.
- Päivitetään kaupungin esteettömyyskartoitus ja parannetaan sen avulla kaupungin esteettömyyttä.
- Lisätään levähdyspenkkejä iäkkäiden käyttämille reiteille, esimerkiksi palvelukohteisiin johtavien väylien varrelle. Penkkien yhteyteen voidaan lisätä esimerkiksi tasapainon ylläpidon harjoitteluun liittyviä ohjeita. Tasapaino-/jumppaliikeohjeita voi lisätä myös olemassa oleviin penkkeihin, jotka ovat sijainniltaan ja kunnoltaan hyviä. (Katso liikkumisen ohjauksen toimenpidevinkki nro 1. s. 67)
 - Penkeistä voi toteuttaa penkkilenkin, josta voi tehdä kartan ja opasteen kunnan verkkosivuille. Penkkilenkkiä voi markkinoida mm. paikallislehdissä, sosiaalisessa mediassa sekä vanhusneuvostossa. Penkkilenkille voi järjestää avajaiset, jonne kutsutaan eri tahoja, esim. liikunnanohjaaja opastamaan jumppaliikkeissä, tekninen toimi kertomaan penkeistä ja reitistä, jne.
- Tehdään viestintäsuunnitelma ikäihmisille viestimisestä. Katso tarkemmat ohjeet ja esimerkit luvusta 4 Liikkumismahdollisuuksista viestiminen.
- Katso myös ideapankki liikkumisen ohjauksen toimenpiteistä (alkaen s. 66).

KUUSAMO: ASIOINTILIIKENTEN NYKYTILA

- Kuusamossa asiantiliikenne järjestetään sekä sivukyliltä, että lähempää Kuusamon keskustaa. Sivukylien ja Kuusamon keskustan välillä toimii yhteensä 11 linjaa (Kärpänkylän suunta, Kemilän suunta, Vuotungin suunta, Sossonniemen ja Koskenkylän suunta. Poussun suunta, Kitkan suunta, Vasaraperän suunta, Kuolion suunta, Käylän suunta Käylään, Käylän suunta keskustaan ja Rukan suunta). Jokaista linjaa ajetaan kerran viikossa ennalta määritellyn aikataulun mukaan. Sivukylien joukkoliikenne toimii kutsusta ja kuljetustarpeesta on ilmoitettava viimeistään edelliseen päivään mennessä reitin liikennöitsijälle.
- Lähempänä Kuusamon keskustaa palveluliikenteestä vastaa Kyytimatti. Kyytimatti toimii Torangin, Tolpanniemen ja Nilon alueilla maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin. Kyytimatille on määritelty ennalta reitti, mutta kyyti voi poiketa reitiltä, ja hakea asiakkaan tarvittaessa esimerkiksi suoraan kotoa.

KUUSAMO: ASIOINTILIIKENTEN KEHITTÄMINEN 1/2

Teema	Nykytila	Kehittämistarpeet
Teema: Asiointiliikenteen (yksikkö)kustannukset	145 561,84 € (vanhustyön kuljetuspalveluostot 2022) N. 18,20 €/matkustaja	Kustannukset matkustajaa kohden ovat maltilliset.
Teema: Matkustajamäärä suhteessa liikenteen määrään	Palvelulinjalla keskimäärin 20 asiakasta päivittäin. Sivukylien asiointiliikenteessä linjasta riippuen 1-7 matkustajaa/ajokerta.	Matkustajamäärä palvelulinjalla hyvällä tasolla. Tarkempi matkustajaseuranta tarpeen toteuttaa.
Teema: Liikenteen palvelutaso (tilaaminen, avustaminen)	Asiointiliikenteen kuljetus tilattava viimeistään kuljetusta edeltävänä päivänä. Kuljettaja toimii avustajana/saattajana. Tarvittaessa asiakas voidaan hakea kotoa ja sisältä ja avustaa autoon, auttaa kauppakassien, matkatavaroiden yms. kantamisessa, tarkistaa, että asiakkaan voi jättää kotiin. Henkilökohtaiset avustajat pääsevät ilmaiseksi kuljetuksiin.	Liikenteen palvelutaso hyvällä tasolla

KUUSAMO: ASIOINTILIIKENTEN KEHITTÄMINEN 2/2

Teema	Nykytila	Kehittämistarpeet
Teema: Asiointipäivien ja -aikojen sopivuus	Palveluliikenteen asiointipäivät ma, ke ja pe reittilinjana. Ti ja to sovittuja henkilökohtaisia matkoja. Asiointiliikenne sivukyliltä ma-pe kerran viikossa kultakin suunnalta.	Kyselyn mukaan suosituimmat asiointipäivät ovat maanantai ja torstai. Nykyiset asiointipäivät sopivat palveluiden aukioloaikoihin. Nykyinen 4h asiointiaika pitkäkö. Kyselyn mukaan sopiva asiointiaika 1-3 h.
Teema: Liikenteen esteettömyys	Palveluliikenteessä: Autossa hissi ja vähintään 2 pyörätuolipaikkaa. Auton sisäkorkeus vähintään 180 cm. Autolla tulee päästä liikkumaan sujuvasti asutokaduilla ja pihoilla. Autossa tulee olla asianmukaiset pyörätuolin kiinnitykset.	Esteettömyys hyvällä tasolla.
Teema: Yhdistelymahdollisuudet (muiden hallintokuntien kuljetuksiin)	Osa koulukuljetuksista avointa joukkoliikennettä itsemaksaville asiakkaille.	Oppilasmäärien ja haja-alueen asukkaiden vähentyessä kannattaa harkita hiljaisempien vuorojen yhdistämistä siten, että asiointiasiakkaat kulkisivat ainakin toiseen suuntaan koulukuljetuksessa.

MUHOS: VINKIT KÄVELYN JA PYÖRÄILYN EDISTÄMISEEN

- Järjestetään yhteistoimintaa iäkkäille, kuten kävelyretkiä. Pyritään saamaan avustajia mukaan retkille ja muutenkin auttamaan iäkkäitä liikkumisessa. Vapaaehtoisia haetaan esimerkiksi sosiaalisen median kampanjoiden kautta.
- Parannetaan esteetöntä ympäristöä korjaamalla esteettömyyskartoituksessa havaittuja puutteita suositusten mukaisesti.
- Jaetaan liukuesteitä/nastoja jalkineisiin ja opastetaan niiden käytössä.
- Lisätään levähdyspenkkejä iäkkäiden käyttämille reiteille, esimerkiksi palvelukohteisiin johtavien väylien varrelle. Penkkien yhteyteen voidaan lisätä esimerkiksi tasapainon ylläpidon harjoitteluun liittyviä ohjeita. Tasapaino-/jumppaliikeohjeita voi lisätä myös olemassa oleviin penkkeihin, jotka ovat sijainniltaan ja kunnoltaan hyviä. (Katso liikkumisen ohjauksen toimenpidevinkki nro 1. s. 67)
 - Penkeistä voi toteuttaa penkkilenkin, josta voi tehdä kartan ja opasteen kunnan verkkosivuille. Penkkilenkkiä voi markkinoida mm. paikallislehdissä, sosiaalisessa mediassa sekä vanhusneuvostossa. Penkkilenkille voi järjestää avajaiset, jonne kutsutaan eri tahoja, esim. liikunnanohjaaja opastamaan jumppaliikkeissä, tekninen toimi kertomaan penkeistä ja reitistä, jne.
- Tehdään viestintäsuunnitelma ikäihmisille viestimisestä. Katso tarkemmat ohjeet ja esimerkit luvusta 4 Liikkumismahdollisuuksista viestiminen.
- Katso myös ideapankki liikkumisen ohjauksen toimenpiteistä (alkaen s. 66).

MUHOS: ASIOINTILIIKENTEN KEHITTÄMINEN

Teema	Nykytila	Kehittämistarpeet
Teema: Asiointiliikenteen (yksikkö)kustannukset	Ei liikennettä	
Teema: Matkustajamäärä suhteessa liikenteen määrään	Ei liikennettä	
Teema: Liikenteen palvelutaso (tilaaminen, avustaminen)	Ei liikennettä	Kyselyn mukaan toiveena, että kuljettaja avustaa matkustajia etenkin autoon nousussa ja poistumisessa.
Teema: Asiointipäivien ja -aikojen sopivuus	Ei liikennettä	Kyselyn mukaan suosituimmat asiointipäivät ovat maanantai ja perjantai. Asiointiajan pituudeksi toivottu 1-2 tuntia ennen klo 14.
Teema: Liikenteen esteettömyys	Ei liikennettä	
Teema: Yhdistelymahdollisuudet (muiden hallintokuntien kuljetuksiin)	Ei liikennettä	

Muhoksella ei ole tällä hetkellä palvelu-/asiointiliikennettä.

PUDASJÄRVI: VINKIT KÄVELYN JA PYÖRÄILYN EDISTÄMISEEN

- Järjestetään yhteistoimintaa iäkkäille, kuten kävelyretkiä.
- Lisätään levähdyspenkkejä iäkkäiden käyttämille reiteille, esimerkiksi palvelukohteisiin johtavien väylien varrelle. Penkkien yhteyteen voidaan lisätä esimerkiksi tasapainon ylläpidon harjoitteluun liittyviä ohjeita. Tasapaino-/jumppaliikeohjeita voi lisätä myös olemassa oleviin penkkeihin, jotka ovat sijainniltaan ja kunnoltaan hyviä. (Katso liikkumisen ohjauksen toimenpidevinkki nro 1. s. 67)
 - Penkeistä voi toteuttaa penkkilenkin, josta voi tehdä kartan ja opasteen kunnan verkkosivuille. Penkkilenkkiä voi markkinoida mm. paikallislehdissä, sosiaalisessa mediassa sekä vanhusneuvostossa. Penkkilenkille voi järjestää avajaiset, jonne kutsutaan eri tahoja, esim. liikunnanohjaaja opastamaan jumppaliikkeissä, tekninen toimi kertomaan penkeistä ja reitistä, jne.
- Päivitetään kaupungin esteettömyyskartoitus ja parannetaan sen avulla kaupungin esteettömyyttä.
- Tehdään viestintäsuunnitelma ikäihmisille viestimisestä. Katso tarkemmat ohjeet ja esimerkit luvusta 4 Liikkumismahdollisuuksista viestiminen.
- Katso myös ideapankki liikkumisen ohjauksen toimenpiteistä (alkaen s. 66).

PUDASJÄRVI: ASIOINTILIIKENTEN NYKYTILA

- Pudasjärvellä asiointiliikennettä järjestetään kauempaa kylistä Kurenalle kahden viikon välein. Kollajaniemen ja Kipinän sekä Asmuntin ja Ikosenniemen suunnilla palveluliikenne toimii Pitäjänkerttu nimellä. Pitäjäkerttu liikennöi ennalta määrätyllä reitillä joka toinen torstai. Pitäjäkertun lisäksi Kipinän ja Kurenalan välillä on tarjolla joka toinen tiistai asiointiliikennettä ja Sarakylän/Kouvan ja Rytingin kyläkaupan välillä joka toinen torstai.
- Taajamassa ja lähialueilla asiointiliikenteestä vastaa palvelubussi Oiva. Palvelubussi Oiva liikennöi maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin kahdella eri reitillä.
- Vuoden 2024 alusta alkaen asiointiliikenteeseen tulee muutoksia ja asiointiliikennettä aletaan järjestämään kyliltä yhtenä kiinteänä viikonpäivänä kullekin alueelle määritetylle keskimäärin lähimmälle kaupalle, jossa sijaitsee apteekin palvelupiste.

PUDASJÄRVI: ASIOINTILIIKENTEN KEHITTÄMINEN 1/2

Teema	Nykytila	Kehittämistarpeet
Teema: Asiointiliikenteen (yksikkö)kustannukset	Kokonaiskustannus: 63 584,82 € OIVA-liikenne: 128,83 €/hlö Pitäjäkerttu: Kipinä - Kurenalus: 202,93 €/hlö Pitäjäkerttu: Asmunti - Kurenalus: 52,30 €/hlö Muu asiointiliikenne: Kipinä - Kurenalus: 45,09 €/hlö Sarakylä/Kouva - Rytingin kauppa: 32,14 €/hlö	Oiva ja Pitäjäkerttu liikenteen yksikkökustannukset korkeat. Kustannusvaihtelu linjojen ja eri toimijoiden välillä suurta.
Teema: Matkustajamäärä suhteessa liikenteen määrään	OIVA-liikenne: 269 matkustajaa/vuosi Pitäjäkerttu: Kipinä - Kurenalus: 41 matkustajaa/vuosi Pitäjäkerttu: Asmunti - Kurenalus: 174 matkustajaa/vuosi Muu asiointiliikenne: Kipinä - Kurenalus: 97 matkustajaa/vuosi Sarakylä/Kouva - Rytingin kauppa: 222 matkustajaa/vuosi	Oiva-liikenteen matkustajamäärän lisääminen. Pitäjäkertun ja muun asiointiliikenteen yhdistämisen harkinta taajaman ulkopuolella.
Teema: Liikenteen palvelutaso (tilaaminen, avustaminen)	Oiva ja Pitäjäkerttu eivät tarvitse tilausta. Muun asiointiliikenteen tiedustelut suoraan taksiyrittäjiltä.	Kyselyn mukaan asiointiliikenne kaipaa lisää tietotusta.

PUDASJÄRVI: ASIOINTILIIKENTEN KEHITTÄMINEN 2/2

Teema	Nykytila	Kehittämistarpeet
Teema: Asiointipäivien ja -aikojen sopivuus	Oiva: Ma, ke ja pe: taajama- ja lähialue. Pitäjäkerttu: Pudasjärvi-Kipinä parilliset to. Pudasjärvi - Asmunti parittomat to. Muu asiointiliikenne: Kipinä – Kurenalus joka toinen ti, Sarakylä/Kouva – Rytingin kauppa joka toinen to.	Kyselyn mukaan suositumpia asiointipäiviä ovat keskiviikko sekä maanantai ja perjantai. Pankin palveluiden aukiolot eivät sovi yhteen torstain asiointipäivän kanssa.
Teema: Liikenteen esteettömyys	Ei tiedossa.	Liikenteen esteettömyyteen kiinnitettävä huomiota.
Teema: Yhdistelymahdollisuudet (muiden hallintokuntien kuljetuksiin)	Kaupunki toteuttaa avointa joukkoliikennettä koulukuljetusten yhteydessä.	Koululaiskuljetuksien markkinointi, säännöllisten koulun taksivuorojen hyödyntäminen asiointiin

RAAHE: VINKIT KÄVELYN JA PYÖRÄILYN EDISTÄMISEEN

- Järjestetään yhteistoimintaa iäkkäille, kuten kävelyretkiä.
- Jaetaan liukuesteit/nastoja jalkineisiin ja opastetaan niiden käytössä.
- Lisätään levähdyspenkkejä iäkkäiden käyttämille reiteille, esimerkiksi palvelukohteisiin johtavien väylien varrelle. Penkkien yhteyteen voidaan lisätä esimerkiksi tasapainon ylläpidon harjoitteluun liittyviä ohjeita. Tasapaino-/jumppaliikeohjeita voi lisätä myös olemassa oleviin penkkeihin, jotka ovat sijainniltaan ja kunnoltaan hyviä. (Katso liikkumisen ohjauksen toimenpidevinkki nro 1. s. 67)
 - Penkeistä voi toteuttaa penkkilenkin, josta voi tehdä kartan ja opasteen kunnan verkkosivuille. Penkkilenkkiä voi markkinoida mm. paikallislehdissä, sosiaalisessa mediassa sekä vanhusneuvostossa. Penkkilenkille voi järjestää avajaiset, jonne kutsutaan eri tahoja, esim. liikunnanohjaaja opastamaan jumppaliikkeissä, tekninen toimi kertomaan penkeistä ja reitistä, jne.
- Toteutetaan kaupunkiin esteettömyyskartoitus ja parannetaan sen avulla kaupungin esteettömyyttä.
- Tehdään viestintäsuunnitelma ikäihmisille viestimisestä. Katso tarkemmat ohjeet ja esimerkit luvusta 4 Liikkumismahdollisuuksista viestiminen.
- Katso myös ideapankki liikkumisen ohjauksen toimenpiteistä (alkaen s. 66).

RAAHE: ASIOINTILIIKENTEN NYKYTILA

- Raahessa palveluliikenteestä vastaavat palveluliikenteen autot Kyyti-Fiia ja Kyyti-Pekka Raahen alueella sekä Vihannin alueen oma palveluliikenne Vihannissa ja lähialueilla.
- Kyyti-Fiian ja Kyyti-Pekan reitit määräytyvät ennakkoon tehtyjen matkatilausten mukaan. Kyytejä on mahdollista tilata kaikille arkipäiville. Ennakkotilaukset tehdään soittamalla autoon viimeistään edellisenä päivänä. Ennakkoon tehtävien matkatilausten lisäksi Kyyti-Fiialla ja Kyyti-Pekalla järjestetään päivittäin ennalta määrättyyn aikaan toimintakeskus Kreivinajan kuljetuksia.
- Vihannissa palveluliikennettä järjestetään kerran viikossa kultakin alueelta Vihannin keskusta:
 - Lumimetsä–Lampinsaari–Vihanti
 - Vihannin keskustan ympäristö
 - Kauraperä–Ilveskorpi–Vihanti
 - Vilminko–Alpua–Vihanti
 - Lukkaroinen–Vihanti

RAAHE: ASIOINTILIIKENTEN KEHITTÄMINEN

Teema	Nykytila	Kehittämistarpeet
Teema: Asiointiliikenteen (yksikkö)kustannukset	Kantakaupunki 144 000 €/vuosi, 18 €/matkustaja. Vihanti 34 000 €/vuosi	Kustannus/matka alhaisimpia hankkeessa mukana olevista.
Teema: Matkustajamäärä suhteessa liikenteen määrään	Kyyti-Fiia: noin 33 hlö/päivä (Helmikuu 2022) Kyyti-Pekka: noin 32 hlö/päivä (Helmikuu 2022)	Matkustajamäärä hyvä.
Teema: Liikenteen palvelutaso (tilaaminen, avustaminen)	Kuljetus tilataan soittamalla autoon edellisenä päivänä. Kuljettaja auttaa autoon nousussa ja poistumisessa sekä matkatavaroiden kantamisessa. Henkilökohtaiset avustajat pääsevät ilmaiseksi kuljetuksiin.	Liikenteen palvelutaso hyvällä tasolla.
Teema: Asiointipäivien ja -aikojen sopivuus	Asiointipäivät ma-pe	Liikenne toimii kaikkina arkipäivinä.
Teema: Liikenteen esteettömyys	Tilat kahdelle pyörätuolille ja niiden kiinnityspaikat. Tukitangot ja kahvat sijoitettuna niin, että asiakas saa autoon noustessaan ja siitä poistuessaan niistä tuen.	Esteettömyys kunnossa.
Teema: Yhdistelymahdollisuudet (muiden hallintokuntien kuljetuksiin)	Ei tiedossa	

SIIKALATVA: VINKIT KÄVELYN JA PYÖRÄILYN EDISTÄMISEEN

- Järjestetään yhteistoimintaa iäkkäille, kuten kävelyretkiä, venyttelyä sekä jumppaa myös miespuolisille matalalla kynnyksellä.
- Lisätään levähdyspenkkejä iäkkäiden käyttämille reiteille, esimerkiksi palvelukohteisiin johtavien väylien varrelle. Penkkien yhteyteen voidaan lisätä esimerkiksi tasapainon ylläpidon harjoitteluun liittyviä ohjeita. Tasapaino-/jumppaliikeohjeita voi lisätä myös olemassa oleviin penkkeihin, jotka ovat sijainniltaan ja kunnoltaan hyviä. (Katso liikkumisen ohjauksen toimenpidevinkki nro 1. s. 67)
 - Penkeistä voi toteuttaa penkkilenkin, josta voi tehdä kartan ja opasteen kunnan verkkosivuille. Penkkilenkkiä voi markkinoida mm. paikallislehdissä, sosiaalisessa mediassa sekä vanhusneuvostossa. Penkkilenkille voi järjestää avajaiset, jonne kutsutaan eri tahoja, esim. liikunnanohjaaja opastamaan jumppaliikkeissä, tekninen toimi kertomaan penkeistä ja reitistä, jne.
- Toteutetaan kohtaamispaikka iäkkäille, jossa voidaan tavata ja kokoontua esim. jumppaamaan ja juttelemaan. Kohtaamispaikka voi olla myös osa penkkilenkkiä tai esim. pöytäryhmä tai puisto, jossa on liikkumisvälineitä iäkkäille.
- Toteutetaan kuntaan esteettömyyskartoitus ja parannetaan sen avulla ympäristön esteettömyyttä.
- Tehdään viestintäsuunnitelma ikäihmisille viestimisestä. Katso tarkemmat ohjeet ja esimerkit luvusta 4 Liikkumismahdollisuuksista viestiminen.
- Katso myös ideapankki liikkumisen ohjauksen toimenpiteistä (alkaen s. 66).

SIIKALATVA: ASIOINTILIIKENTEEN NYKYTILA

- Siikalatvalla asiointiliikennettä on tarjolla kultakin alueelta kerran viikossa kirkonkylälle. Kyyti tilataan suoraan liikennöitsijältä kyytiä edeltävänä päivänä. Asiointiliikennettä voivat käyttää kaikki kuntalaiset.
- Rantsilan liikennöintipäivä on tiistai, Kestilän torstai ja Piippolan ja Pulkkilan perjantai.

SIIKALATVA: ASIOINTILIIKENTEN KEHITTÄMINEN

Teema	Nykytila	Kehittämistarpeet
Teema: Asiointiliikenteen (yksikkö)kustannukset	95 651 € (alv 0%)/vuosi. 123 €/henkilö.	Yksikköhinta reiteillä korkea. Matkustajamäärää reiteillä tulisi kasvattaa.
Teema: Matkustajamäärä suhteessa liikenteen määrään	780 matkustajaa/vuosi	Matkustajamäärä melko alhainen vuositasonalla. Jatkossa tarve markkinoida liikennettä aktiivisemmin.
Teema: Liikenteen palvelutaso (tilaaminen, avustaminen)	Kuljettaja auttaa tarvittaessa autoon nousussa ja poistumisessa sekä matkatavaroiden kantamisessa ja kohteissa asioimisessa. Ennakkotilaus edellisenä päivänä.	Liikenteen palvelutaso hyvä.
Teema: Asiointipäivien ja -aikojen sopivuus	Rantsila tiistai, Kestilä torstai, Piippola ja Pulkkila perjantai.	Suosituimmat asiointipäivät to ja pe. Asiointiajat ja -päivät sopivat pääasiassa palveluiden aukioloaikoihin.
Teema: Liikenteen esteettömyys	Ei tiedossa	
Teema: Yhdistelymahdollisuudet (muiden hallintokuntien kuljetuksiin)	Ei tiedossa	

SUOMUSSALMI: VINKIT KÄVELYN JA PYÖRÄILYN EDISTÄMISEEN

- Järjestetään yhteistoimintaa iäkkäille, kuten kävelyretkiä ja jumppaa. Keskustan yhteisiin jumppahetkiin olisi hyvä saada kuljetus, jotta mahdollisimman moni pääsee osallistumaan niihin.
- Jaetaan liukuesteitä/nastoja jalkineisiin ja opastetaan niiden käytössä.
- Opastetaan ja autetaan polkupyörän nastarenkaiden laitossa ja informoidaan, mistä nastarenkaita voi hankkia.
- Lisätään levähdyspenkkejä iäkkäiden käyttämille reiteille, esimerkiksi palvelukohteisiin johtavien väylien varrelle. Penkkien yhteyteen voidaan lisätä esimerkiksi tasapainon ylläpidon harjoitteluun liittyviä ohjeita. Tasapaino-/jumppaliikeohjeita voi lisätä myös olemassa oleviin penkkeihin, jotka ovat sijainniltaan ja kunnoltaan hyviä. (Katso liikkumisen ohjauksen toimenpidevinkki nro 1. s. 67)
 - Penkeistä voi toteuttaa penkkilenkin, josta voi tehdä kartan ja opasteen kunnan verkkosivuille. Penkkilenkkiä voi markkinoida mm. paikallislehdissä, sosiaalisessa mediassa sekä vanhusneuvostossa. Penkkilenkille voi järjestää avajaiset, jonne kutsutaan eri tahoja, esim. liikunnanohjaaja opastamaan jumppaliikkeissä, tekninen toimi kertomaan penkeistä ja reitistä, jne.
- Parannetaan esteetöntä ympäristöä korjaamalla esteettömyyskartoituksessa havaittuja puutteita suositusten mukaisesti.
- Tehdään viestintäsuunnitelma ikäihmisille viestimisestä. Katso tarkemmat ohjeet ja esimerkit luvusta 4 Liikkumismahdollisuuksista viestiminen.
- Katso myös ideapankki liikkumisen ohjauksen toimenpiteistä (alkaen s. 66).

SUOMUSSALMI: ASIOINTILIIKENTEN NYKYTILA

- Suomussalmen sosiaalihuoltolain mukaisesta palveluliikenteestä vastaa Kainuun hyvinvointialue. Palveluliikenteen ajoja ajetaan arkisin klo 7-16 välillä.
- Suomussalmen kunta on järjestänyt asiointiliikennettä kuntalaisille kesäisin. Kesällä 2023 asiointiliikennettä on järjestetty perjantaisin kolmella linjalla ennalta määrätyn aikataulun mukaisesti.
- Asiointiliikenteen reitit:
 - Pyhäkylä – Suomussalmi – Pyhäkylä
 - Ruhtinansalmi – Suomussalmi – Ruhtinansalmi
 - Alavuokki – Suomussalmi – Alavuokki

SUOMUSSALMI: ASIOINTILIIKENTEN KEHITTÄMINEN

Teema	Nykytila	Kehittämistarpeet
Teema: Asiointiliikenteen (yksikkö)kustannukset	9 600 € alv. 0 %.	Yksikköhinta korkea. Matkustajamäärää reiteillä tulisi kasvattaa.
Teema: Matkustajamäärä suhteessa liikenteen määrään	Keskimäärin 0-2 matkustajaa	Matkustajamäärä alhainen. Reittien uudelleenarviointi tarpeen. Tarkempi matkustajaseuranta tarpeen toteuttaa.
Teema: Liikenteen palvelutaso (tilaaminen, avustaminen)	Asiointiliikennettä ei tarvitse tilata ennakoon. Palveluliikenne järjestetään Kainuun Hyvinvointialueen toimesta.	
Teema: Asiointipäivien ja -aikojen sopivuus	Ajetaan perjantaisin	Asiointiaika- ja päivä sopii pääasiassa palveluiden aukioloaikoihin. Pankin kassapalveluiden ja eläkeläisjärjestön kokoontumisajan kannalta perjantai ei ole paras päivä. Kyselyn mukaan ma ja pe sopivimmat asiointipäivät.
Teema: Liikenteen esteettömyys	Ei tiedossa	Liikenteen esteettömyys otettava huomioon.
Teema: Yhdistelymahdollisuudet (muiden hallintokuntien kuljetuksiin)	Ei tiedossa	Liikennettä toivuttu Keskinen-Ämmänsaari alueelle sekä kirkonkylän lähialueille. Suomussalmella on koulukuljetusreittejä, joissa oppilasmäärä on vähäinen. Näihin voisi harkita yhdistettävän asiointimahdollisuus.

TAIVALKOSKI: VINKIT KÄVELYN JA PYÖRÄILYN EDISTÄMISEEN

- Järjestetään yhteistoimintaa iäkkäille, kuten kävelyretkiä.
- Jaetaan liukuesteit/nastoja jalkineisiin ja opastetaan niiden käytössä.
- Lisätään levähdyspenkkejä iäkkäiden käyttämille reiteille, esimerkiksi palvelukohteisiin johtavien väylien varrelle. Penkkien yhteyteen voidaan lisätä esimerkiksi tasapainon ylläpidon harjoitteluun liittyviä ohjeita. Tasapaino-/jumppaliikeohjeita voi lisätä myös olemassa oleviin penkkeihin, jotka ovat sijainniltaan ja kunnoltaan hyviä. (Katso liikkumisen ohjauksen toimenpidevinkki nro 1. s. 67)
 - Penkeistä voi toteuttaa penkkilenkin, josta voi tehdä kartan ja opasteen kunnan verkkosivuille. Penkkilenkkiä voi markkinoida mm. paikallislehdissä, sosiaalisessa mediassa sekä vanhusneuvostossa. Penkkilenkille voi järjestää avajaiset, jonne kutsutaan eri tahoja, esim. liikunnanohjaaja opastamaan jumppaliikkeissä, tekninen toimi kertomaan penkeistä ja reitistä, jne.
- Päivitetään kunnan esteettömyyskartoitus ja parannetaan sen avulla kunnan esteettömyyttä.
- Tehdään viestintäsuunnitelma ikäihmisille viestimisestä. Katso tarkemmat ohjeet ja esimerkit luvusta 4 Liikkumismahdollisuuksista viestiminen.
- Katso myös ideapankki liikkumisen ohjauksen toimenpiteistä (alkaen s. 66).

TAIVALKOSKI: ASIOINTILIIKENTEN NYKYTILA

- Taivalkoskella asiointi-/palveluliikennettä ajetaan seitsemällä eri reitillä. Reitit 1-6 ajavat sivukyliltä kirkonkylälle koulujen loma-aikoina maanantai ja torstai aamupäivisin. Koulutyön aikana asiointi-/palveluliikennettä järjestetään kerran viikossa torstaisin. Reitti 7 toimii kirkonkylän lähialueilla maanantaisin ja torstaisin.
- Kuljetukset ovat kaikille avointa asiointiliikennettä, jota ajetaan kutsuttaessa. Kuljetustilaukset tulee tehdä kuljetusta edeltävään iltaan klo 20 mennessä. Kuljetukset ajetaan mikäli vuorolle on ilmoittautunut vähintään kaksi henkilöä.
- Reitit:
 - Parviainen – Jurmu – Kirkonkylä
 - Kosto – Inget – Kirkonkylä
 - Loukusa – Asutusalue – Kirkonkylä
 - Metsäkylä – Kirkonkylä
 - Pisto – Kirkonkylä
 - Vaarankylä –Kirkonkylä
 - Kirkonkylän alue

TAIVALKOSKI: ASIOINTILIIKENTEN KEHITTÄMINEN

Teema	Nykytila	Kehittämistarpeet
Teema: Asiointiliikenteen (yksikkö)kustannukset	26 836 €/vuosi 725 matkustajaa/vuosi	Liikenteen kustannus n. 18,5 € / matka, mikä on maltillinen kustannustaso.
Teema: Matkustajamäärä suhteessa liikenteen määrään	Ei tiedossa	Matkustajaseuranta tarpeen toteuttaa.
Teema: Liikenteen palvelutaso (tilaaminen, avustaminen)	Tilaukset edelliseen iltaan klo 20 mennessä. Kuljettaja avustaa autoon nousussa ja poistumisessa sekä kohteissa asioimisessa. Henkilökohtaiset avustajat eivät pääse ilmaiseksi kuljetuksiin. Vähintään 2 matkustajaa, jotta kuljetus toteutuu.	Palvelutaso hyvä. Voisi harkita henkilökohtaisten avustajien mahdollisuutta ilmaiseen kuljetukseen.
Teema: Asiointipäivien ja -aikojen sopivuus	Asiointipäivät ma ja to.	Asiointiajat ja -päivät sopivat hyvin palveluiden aukioloaikoihin.
Teema: Liikenteen esteettömyys	Pyörätuolin kanssa matkustamisesta ilmoitettava erikseen.	
Teema: Yhdistelymahdollisuudet (muiden hallintokuntien kuljetuksiin)	Ei tiedossa	

VAALA: VINKIT KÄVELYN JA PYÖRÄILYN EDISTÄMISEEN

- Järjestetään yhteistoimintaa iäkkäille, kuten erilaisia kävelyretkiä. Pyritään saamaan avustajia mukaan retkille ja muutenkin auttamaan iäkkäitä liikkumisessa, esimerkiksi sosiaalisen median kampanjoiden kautta.
- Jaetaan liukuesteitä/nastoja jalkineisiin ja opastetaan niiden käytössä.
- Lisätään levähdyspenkkejä iäkkäiden käyttämille reiteille, esimerkiksi palvelukohteisiin johtavien väylien varrelle. Penkkien yhteyteen voidaan lisätä esimerkiksi tasapainon ylläpidon harjoitteluun liittyviä ohjeita. Tasapaino-/jumppaliikeohjeita voi lisätä myös olemassa oleviin penkkeihin, jotka ovat sijainniltaan ja kunnoltaan hyviä. (Katso liikkumisen ohjauksen toimenpidevinkki nro 1. s. 67)
 - Penkeistä voi toteuttaa penkkilenkin, josta voi tehdä kartan ja opasteen kunnan verkkosivuille. Penkkilenkkiä voi markkinoida mm. paikallislehdissä, sosiaalisessa mediassa sekä vanhusneuvostossa. Penkkilenkille voi järjestää avajaiset, jonne kutsutaan eri tahoja, esim. liikunnanohjaaja opastamaan jumppaliikkeissä, tekninen toimi kertomaan penkeistä ja reitistä, jne.
- Toteutetaan kuntaan esteettömyyskartoitus ja parannetaan sen avulla ympäristön esteettömyyttä.
- Rakennetaan senioripuisto tai lisätään iäkkäille suunnattuja liikuntavälineitä jo olemassa oleviin puistoihin, leikkipuistoihin tai muille alueille, jossa iäkkäät viihtyvät ja ovat helposti saavutettavissa.
- Tehdään viestintäsuunnitelma ikäihmisille viestimisestä. Katso tarkemmat ohjeet ja esimerkit luvusta 4 Liikkumismahdollisuuksista viestiminen.
- Katso myös ideapankki liikkumisen ohjauksen toimenpiteistä (alkaen s. 66).

VAALA: ASIOINTILIIKENTEN NYKYTILA

- Vaalassa asiointiliikennettä ajetaan torstaisin neljällä eri reitillä. Kyydit täytyy tilata liikennöitsijältä edellisenä päivänä ja kyydit ajetaan mikäli reitillä on vähintään 2-4 matkustajaa. Oterma – Vaala reitillä lähdöt ovat klo 9.30 ja paluu klo 11. Muilla reiteillä aikataulu on sovittavissa kuljettajan kanssa.
- Asiointiliikenteet reitit ovat seuraavat:
 - Oterma – Vaala
 - Mananmansalo – Jaalanka – Vaala
 - Nuojua – Järvikylä – Vaala
 - Veneheitto – Pelso – Säräisniemi – Vaala

VAALA: ASIOINTILIIKENTEN KEHITTÄMINEN

Teema	Nykytila	Kehittämistarpeet
Teema: Asiointiliikenteen (yksikkö)kustannukset	45 180 €	
Teema: Matkustajamäärä suhteessa liikenteen määrään	Matkustajatietoja ei ole kerätty.	Matkustajaseuranta tarpeen toteuttaa.
Teema: Liikenteen palvelutaso (tilaaminen, avustaminen)	Asiointikyydit tilattava edellisenä päivänä. Kyyti ajetaan, jos reitillä vähintään 2-4 matkustajaa. Kuljettaja auttaa tarvittaessa autoon nousussa ja poistumisessa.	Palvelutaso liikenteessä hyvä.
Teema: Asiointipäivien ja -aikojen sopivuus	Asiointipäivä torstaisin. Ajoajat sovitaan aina erikseen.	Asiointipäivä ja -aika sopii hyvin palveluiden aukioloaikoihin. Käyttäjille sopivimmat asiointipäivät olisivat perjantai ja maanantai. Asiointiliikennettä toivotaan myös kuntakeskuksen sisälle. Seuraavassa kilpailutuksessa asiointiliikenteen odotusaika hyödynnettäväksi keskustan asiointiin.
Teema: Liikenteen esteettömyys	Tukitangot ja kahvat sekä pyörätuolipaikka. Apuvälineille (esim. rollaattorit) ja matkustajien tavaroille tulee olla riittävästi tilaa. Kuljettaja auttaa autoon nousun ja poistumisen. Huonokuntoiset asiakkaat autetaan kotiin sisälle.	Esteettömyys liikenteessä hyvällä tasolla.
Teema: Yhdistelymahdollisuudet (muiden hallintokuntien kuljetuksiin)	Asiointiliikenne Oterman suunnalta yhdistetty koululaisten kuljetuksiin.	Voisi harkita asiointiliikenteen ja koulukuljetusten yhdistelemistä myös muilla reiteillä, mikäli oppilasmäärät antaa myöten.

LÄHTEET JA HYÖDYLLISIÄ LINKKEJÄ

LÄHTEET JA HYÖDYLLISIÄ LINKKEJÄ KÄYTTÖÖN

Lähteet

Siren Anu. Ikääntyneiden turvallisen pyöräilyn edellytykset. Liikenneturvan selvityksiä 1/2023.

Julkaisun osoite: <https://www.liikenneturva.fi/wp-content/uploads/2023/04/ikaantyneiden-turvallinen-pyoraily.pdf>

Pulkkinen Lea, Ahonen Timo ja Ruoppila Isto (toim.). 2023. Ihmisen psykologinen kehitys. PS-kustannus.

Hyödyllisiä linkkejä

Jalankulun suunnittelu, Väyläviraston ohjeita 34/2022: https://ava.vaylapilvi.fi/ava/Julkaisut/Vaylavirasto/vo_2022-34_jalankulun_suunnittelu.pdf

Pyöräliikenteen suunnittelu, Väyläviraston ohjeita 18/2020: https://ava.vaylapilvi.fi/ava/Julkaisut/Vaylavirasto/vo_2020-18_pyoralikenteen_suunnittelu_web.pdf

SuRaKu, esteettömän rakentamisen ohjeet: <https://www.hel.fi/helsinkikaikille/fi/ohjeitasuunnitteluun/esteettoman-rakentamisen-ohjeet>

https://www.hel.fi/static/hki4all/ohjeet/SURAKU_OPAS.pdf

Liikenneturvan verkkosivut: <https://www.liikenneturva.fi/liikenteessa/ikaantyneet-liikenteessa/#92fdf55f>